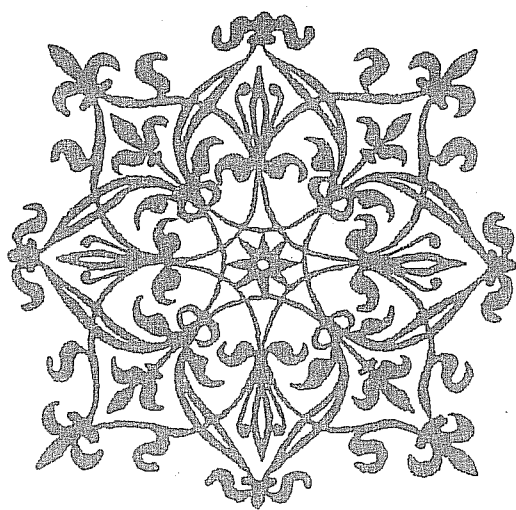

Dr. J. Halasova

Nové Bratrské Listy

III. ročník 2001 číslo 6.

Christian Gregor

L. B. Kašpar

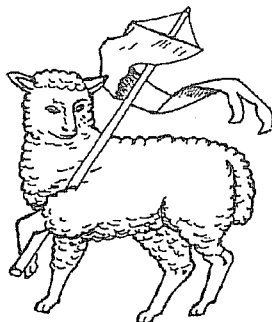
Konference žen JB
v Jižní Africe

2. setkání
partnerských sborů

Otevření sborového
domu v Turnově

Židé a křesťané

„Pán je věrný; on vás posílí a
ochrání od zlého“

obsah

biblická úvaha

3 Zpráva, která stojí za slyšení (Iz 40,9-11) (J. Halama jun.)

4 Změním tvůj úděl (Jiřina Kubíková)

dějiny

6 Christian Gregor (Dietrich Meyer)

8 100 let od smrti L. B. Kašpara (Boh. Kejř st.)

zprávy ze světové UF

10 Konference žen JB v Jižní Africe

11 Prolomit mlčení (oba čl. M. Ulrichová)

naš seniorát

12 Pastorální konference (J. Polma)

12 2. setkání partnerských sborů (J. Polma)

14 Konvent ochranovského seniorátu (red.)

14 Zbožnost má možnost (-petraš-)

15 Slavnostní otevření obnoveného sboru Českých bratří v Turnově (Ondřej Halama)

16 Židé a křesťané

ekumena

19 O deklaraci Dominus Jesus (Vladimír Sakař)

informace

23 Země na misce vah (Pavel Hejzlar)

24 Klíč k Tóře (red.)

společnost a my

26 Dary mřú: Spiritualita a ekologie (Barbara Wood)

čtenáři čtou a píší

30 Jediná cesta (Ladislav Müller)

Nové Bratrské Listy

Tento církevní časopis pro své členy a přátele vydává OCHRANOVSKÝ SBOR při ČCE v Praze.

Adresa: Hálkova 5, 120 00 Praha 2. tel.: 02/ 24 94 18 70. E-mail: UF.PRAGA @ netforce.cz

Registrováno pod zn. MK ČR E 12555

2 * Nové Bratrské Listy

editorial

Výstava černobílých fotografií, které nasnímal v nejružnějších částech světa Sebastian Salgado, se konala v měsících září a října v pražském Mánesu a vzbudila zájem mnoha návštěvníků. Působivé a dojemné záběry lidí na útěku, lidí prchajících před totalitami, válkami, před národnostní, kmenovou a náboženskou nenávistí, lidí na cestách, kteří následují svou vidinu o možnosti ekonomického přežití... Miliony těch, kteří byli vyhnáni ze svých domovů - v Evropě, Asii, Africe, celé Americe. Bylo skutečně skličující uvědomovat si, jak masivní je počet těch, které popisky k fotografiím uváděly jako „migranty“. Ano, takový je náš svět, svět na přelomu 2. a 3. tisíciletí, nejistý, nebezpečný, bídný, hluboce poznamenaný lidskou porušeností a neschopný najít řešení.

Výstava měla název „Exodus“ což je již zobecněný výraz pro hromadný přesun příslušníků jedné skupiny (národnostní, politické...) odněkud někam: tam, kde očekávají lepší podmínky pro svou existenci. My si však uvědomujeme, že ten biblický exodus izraelského lidu ze země otroctví měl podstatně jinou dimenzi. Nebyly to jen tíživé okolnosti života, které donutily lidi vyjít na dlouhou cestu. Nebyla to jen vidina příznivějších podmínek... Ten izraelský exodus byl především zaštitěn Hospodinem. A Mojžíš dobře rozpoznal, na čem vposledu nejvíce záleží a proto se na Hospodina obrací v průběhu cesty slovy: „Kdyby s námi neměla být tvá přítomnost, pak nás odtud nevyváděj!“ Už jsme pomalu rezignovali na představu lepšího světa, ve kterém by bylo pro všechny radost žít (i když nerezignujeme na to, abychom nerozmnožovali bolesti svých bližních). O to usilovněji se však potěšujeme z narození Krista, který je Immanuel = Bůh s námi. Věříme, že pod jeho vedením není naše pozemské putování beznadějně.

S přáním radosti z toho nadějného „vánočního“ daru

Váš Bohumil Kejř

biblická úvaha

Zpráva, která stojí za slyšením

Vystup si na horu vysokou, Sijóne, který neseš radostnou zvěst, co nejdříve zaslí svůj hlas, Jeruzaléme, který neseš radostnou zvěst, zaslí jej, neboj se!

Řekni judským městům: Hle, váš Bůh! Panovník Hospodin přichází s mocí, jeho paže se ujmou vlády. Hle, svoji mzdu má s sebou, u sebe svůj výdělek. Jak pastýř pase své stádo, beránky svou paží shromažďuje, v náručí je nosí, březí ovečky šetrně povede.

(Iz 40,9-11)

Když řekneme, že čtyřicátá kapitola knihy Izajášovy je zvěstí o radosti, opakujeme věc obecně známou. Čteme z ní každoročně v adventu nejméně jednou. Možná si však už tak dobře nevšimneme, že tu radost prorok sice připomíná, ale zvěstovat ji má někdo jiný. Sijónu či Jeruzalému, řekneme obecně Božímu lidu, je řečeno: neseš radostnou zvěst. Možná jste si toho dost nevšimli, možná jste to považovali za samozřejmé, možná vám to samotným nepřipadalo tak převratné - ale nesete radostnou zvěst! Zvěst o tom, že tu nejsme sami pro sebe a proto nejsme také odkázáni sami na sebe, i když si tak často můžeme připadat. Bůh je blízko, je s člověkem, přichází do našich příběhů. To má zvěstovatelka (neboť hebrejsky se mluví v ženském rodě) vyřizovat: *Hle, váš Bůh!*

Podivuhodně stručná radostná zvěst: Podívejte se, váš Bůh. Ale co víc může člověk chtít? Podívejte se - pohledte, můžete se přesvědčit takřka na vlastní oči. Bůh je tady, blízko, na dotek. Přichází tak, že je možné vidět a slyšet.

Podívejme se na to - to si řekli například pastýři podle Lukáše (Lk 2,15), ale i apoštolové nám zanechali zprávu, že viděli, slyšeli a dotýkali se (1 J 1,1). Pro nás pak platí, že můžeme slyšet Boží slovo a vidět jeho dílo. Můžeme vidět a slyšet, ne však jako neutrální pozorovatelé nebo náhodní svědkové.

Oslovení zní: *hle, váš Bůh*. Nejde o nějakého boha, cizího nebo dokonce nepřátelského, nejde o žádnou tajemnou sílu, které by nezáleželo na mně a mně by nezáleželo na ní. Je to náš Bůh, tedy záleží mu na nás, což ovšem poznáme jenom tehdy, když nám záleží na něm. Je s námi spojen osobním vztahem a záleží na každém slovu i činu, na každém pohybu, protože v tom všem se nějak náš vztah uplatňuje. Můžeme spoléhat na jeho solidaritu s námi a zároveň musíme pamatovat na svou odpovědnost před ním. Důvěra a odpovědnost jsou nutně součástmi každého dobrého vztahu. Spolehnutí na druhého a úsilí, aby se druhý mohl spolehnout na mne. To všechno je součástí zkušenosti Božího lidu, to je obsaženo ve slovech - *hle, váš Bůh*.

Dobrá, řekne si člověk, není špatné, když se na někoho dá spolehnout, ale co to znamená? V čem spolehnout? Jak nás potěší - *hle, váš Bůh*, když na nás zaútočí nějaký šílenec nožem, bombou nebo letadlem? Prorokova slova nás ujišťují, že Bůh je tu jednak jako panovník, vládce, a jednak jako pastýř. *Panovník Hospodin přichází s mocí, jeho paže se ujmou vlády*. I když přichází v člověku, narozeném ve chlévě jako poslední žebřák, nemá budít soucit, hrát na city a loudit po nás pomoc a ochranu (takovou roli ochránců si ochotně přivlastnila lidová zbožnost, jak ukazují

mnohé koledy). Přichází s mocí, která však je jiného druhu než moc našich nožů, pušek a raket. Nesoupeří s našimi násilnickými metodami, nezastrašuje a nedrtí - ale ukazuje nám naši bezmocnost.

O pár veršů dříve (v. 6) čteme příkaz k provolání a dotaz, co má být obsahem: že všechno tvorstvo je jako tráva? že se na nic nedá spolehnout? že člověk tu teď je a za chvíli není? Kde je vidět naše moc, kde jsou naše bezpečnostní záruky? Pokud bychom měli zvětšovat o sobě, mohli bychom si na nářky najmout celý sbor, jako v antické tragedii. Právě proto se však radostná zvěst neopírá o naše nové pokusy a vynálezy a obrací se k Bohu. On přichází s mocí, která naši bezmocnost zbavuje osudovosti. Jsme sice bezmocní, ale to není poslední pravda o našem bytí. Protože Bůh přichází s mocí, která sice nenahání strach, zato jej ruší. Zbavuje strachu. Důležitou součástí radostné zvěsti je opakovaně povzbuzení: nebojte se. A o tom, jak se v skrytu duše prakticky všichni bojíme, svědčí i letošní podzim. Otázky, které se týkají naší pomijivosti, utrpení, smrti, ty si zpravidla mnozí nepřipouštějí a když jsou nuceni na ně myslet, v důsledku nějakého nebezpečí či katastrofy, propadají najednou panice. Člověk si to nechce připouštět, ale tyto skutečnosti se neúprosně přihlásí, dříve či později.

V čem tu spočívá radostná zvěst, když tyto skutečnosti neruší, když bolest, úzkost a trápení dál existují? V tom, že nám říká - klidně si to připusťte, ale nebojte se toho. Nemusíte se bát. Boží moc nezruší naši bezmocnost, naopak nás na ni zřetelněji upozorní, ale ukazuje nám, že s naší bezmocí nestojí a nepadá ani náš vlastní život, natož svět. Bolest a utrpení přece nezruší osobní vztahy důvěry a odpovědnosti. To nám ukazuje vztah Boží lásky, který v Kristu překonává i smrt. A náš Bůh přichází i

jako pastýř, tedy jako ten, komu na nás záleží a kdo se stará. O všechny zároveň i o každého zvlášť, což může jedině Bůh sám. Žádný lidský vládce, i kdyby sebevíc chtěl (jakože zpravidla nechce), to učinit nemůže. Být s každým v jeho zápasech, s láskou a věrností jej provázet, pomáhat mu, často ne tak, jak by člověk sám chtěl, ale vždycky nakonec k dobru. I tam, kde se zdá, že je všechno ztraceno a zničeno, trvá naděje na obnovení a vysvobození ze zániku.

To je radostná zvěst, kterou neseš, říká prorok. Přichází váš Bůh. Přichází ten, který „předivnou mocí“ své lásky dává život. Jestli to znáte, jestli je to vaše zkušenost, tak kde jste zalezli? Vystupte, dejte se vidět a slyšet. *Zesil svůj hlas co nejvíc.* Nebojte se být nápadní, naopak, zvěst o radosti se vykřikuje! Nešeptá se kdesi v zákulisí, ani se nesděluje mezi řečí při kávě. Volejte, protože nesete radostnou zvěst, kterou mají slyšet všichni. *Hle, váš Bůh!* Křesťanská církev je tu proto, aby nesla radostnou zvěst (pokud ne, není křesťanskou církví) a zrovna v letošním adventu je to obzvlášť naléhavý úkol (ale kdy nebyl?). Uproště obav, zmatků, bolesti a hrůz našich dnů chce znít radostná zvěst o Boží přítomnosti, moci a lásce. Vy, kdo ji znáte, vystupte a ohlašujte ji - to nám klade na srdce Izajáš. Smíme si s novou naléhavostí uvědomit, co vlastně máme, jaký nesmírný dar, jakou výsadu - a jakou odpovědnost k ostatním lidem, když společně s apoštoly vyznáváme (1 J 4,14) „my jsme spatřili a dosvědčujeme, že Otec poslal Syna, aby byl Spasitelem světa“. Amen.

J. Halama Jr.

Změním tvůj úděl

Naše malá úvaha vychází z řady biblických událostí a textů, které mají společnou myšlenku: Bůh mění osudy lidí.

Svého času přišli filozofové deisté s názorem, že Bůh sice svět stvořil, ale dále se o něj nestará. Písmo svaté nás ujišťuje o pravém opaku. Děje se tak na úrovni národů i jednotlivých lidí.

Např. Bohu není lhostejná politická situace v různých zemích: „Nejvyšší má moc nad lidským královstvím a komu chce, je dává“ (Da 4,14). On mění časy i doby, krále sesazuje, krále ustanovuje“ (Da 2,21)

Zájem věčného Boha je patrný na osudech lidu, který si vyvolil. Ukazuje se to zejména v krizových situacích. Nejtiživějšími zážitky tohoto lidu bylo egyptské otroctví a babylonské zajetí. Tomu druhému případu předcházelo modlářství - lid si nevážil smlouvy s Hospodinem, odvrátil se od svého Boha. A tak obě říše rozděleného království postupně padly - severní Izrael v roce 722 př. Kr. pod náparem Asyřanů, jižní Judsko ztratilo samostatnost roku 587/6 př. Kr. podmaněno Babyloňany.

Přesto proroci - ač vidí národní neštěstí jako projev Božího soudu - přece jen probouzejí v lidu naději: na severu Ámos v 8. století před Kristem prorokuje: „Úděl Izraele, svého lidu, změním“ (Am 9,14). Podobně po pádu severního království zní v Judsku z úst proroka Sofoniáše: „V onen čas vás přivedu, v ten čas vás shromáždím... až změním váš úděl před vašimi zraky, praví Hospodin“ (Sf 3,20). Když se podobná katastrofa blížila k jihu země, působí v Jeruzalémě prorok Jeremiáš. Jeho výstražné proctví se vyplní, byť je lidé nechťeli slyšet. Jeremiáš se ocitne ve vězení v nádvoří stráží a přes své vlastní trápení kreslí před lidmi novou budoucnost, spojenou s návratem domů, a to pro Judu i pro Izrael. Tlumočí jim tento Hospodinův

slib: „Hle, změním úděl Jákobových stanů, slituji se nad jeho příbytky“ (Jr 30,18), „Změním totiž úděl této země jako na počátku, praví Hospodin“ (Jr 33,11).

Tento pohled do dávných dějin Božího lidu je povzbuzením i pro dnešní církev. Po údobí zkoušek a soužení, křivdy a ponížení nám otevírá nový začátek, nový čas, novou budoucnost. Bůh si obnoví svůj lid a dopřeje mu nové možnosti, nové výhledy, novou podobu díla, novou perspektivu, nový život.

Takové zázraky jsou v bibli vyjadřovány mnoha působivými obrazy. Na ukázkou uvedeme aspoň některé: Bůh „proměňuje bouři v utišení, takže umlknou vlnobiti“ (kral. Ž 107,29), „obrací šero smrti v jítro“ (Am 5,8), „on proměňuje skálu v jezero“ (Ž 114,8) a podle Druhého Izaiáše v té šťastné době „místo trní vzejde cypřiš, místo plevelu vzejde myrta“ (Iz 55,13).

Také v našem osobním životě platí to, co bylo prorokováno o lidu Božím jako celku. Každý z nás má svůj vlastní život, pro každého je vyměřena určitá míra štěstí a bolesti, úspěchu a utrpení, jásotu a žalu. Ve chvílích, kdy svůj kříž už nemůžeme unést, doufejme v Boží zárok a vzpomeňme si na biblické ujištění: „Ti, kdo v slzách sejí, s plesáním budou sklízet“ (Ž 126,5), „jejich truchlení změním ve veselí, místo strasti jim dám útěchu a radost“ (Jr 31,13). Na vyřešení konkrétních problémů ukazují další verše: „Neplodnou (Bůh) usazuje v domě jako šťastnou matku synů“ (Ž 113,9), Bůh „působí bolest, ale též obváže rány, co rozdrtil, vyléčí svou rukou“ (Jb 5,18); podobně viz Dt 32, 39 a Oz 6, 1. To jsou velké změny v naší pozemské existenci.

A jestliže chce Bůh použít někoho z nás pro uskutečnění svých cílů, činí změnu nejen v našem vnějším osudu, ale úplně nás předělá uvnitř našeho já. Příkladem je Saul. Když měl být pomazán za krále, uvedl ho Bůh do prorockého

vytržení a „proměnil mu Bůh srdce v jiné“ a „změnil ho v jiného muže“ (1S 10,9.6).

To všechno může Bůh, který na rozdíl od člověka není pomíjející, není časný. On je naopak stálý, nepohnutelný, věčný, nepodléhá času a módě a nikdy se nemění (Nu 23, 19 Mál 3,6).

Krátký je běh našeho dočasného přebývání na zemi. Až nám bude těžko v srdci nebo u nás doma nebo v církvi, můžeme s důvěrou prosit: „Hospodine, změň náš úděl!“ (Ž 126,4).

Jiřina Kubíková
emeritní profesorka HTF UK

dějiny

Christian Gregor *jako kantor, tvůrce písní a biskup Jednoty*

Smrtí Christiana Gregora v roce 1801 skončila zakladatelská doba i Zinzendorfovo období. Gregor se stal v roce 1789 biskupem a nástupcem Spangenbergovým a jako spolupracovník Zinzendorfov a Spangenbergův ztělesňoval první rozkvět obnovené Jednoty a ducha jejich otců.

I.

Nejdříve chci říci něco o tom, jak se z prostého venkovského synka stal vážený biskup. Narodil se 1. ledna 1723 v Diersdorfu u Frankensteinu. Svěho otce nepoznal, ten zemřel ještě před Christianovým narozením. Jeho výchova ležela zcela na bedrech matky, která se v této oblasti pietismu duchovně probudila. Christian chodil do školy v době, kdy v Diersdorfu byl farářem Gottlieb Conrad a u něj také absolvoval konfirmační cvičení. Na faráře Conrada vděčně vzpomínal. Předtím v roce 1731 zemřela Christianovi i maminka. Měl však štěstí. Jeho výchovy se ujal hrabě von Pfeil, který mu umožnil další školní výuku a s ní i hudební vzdělání.

Když mu škola koncem roku 1740 skončila, odešel na pět měsíců do Ochranova, ale po Letnicích 1741 se

rozhodl hledat zaměstnání jako učitel a varhaník někde ve Slezsku. Koncem roku 1742 se však do Ochranova vrátil a stal se učitelem v „malém ústavu“, kde byli vychováváni mladí šlechtici. Později v roce 1745 byl přechodně vedoucím malého šlechtického ústavu a v roce 1748 se stal písařem. V roce 1751, kdy se také oženil s Margaret Raschovou, začal pracovat v účetnictví Jednoty. V následujících letech, kdy se také stal písařem konference, se musel často potýkat s finančními problémy Jednoty. Tváří v tvář těmto starostem byla jeho práce varhaníka, písaře a redaktora spíše odpočinkem. Gregor také hodně cestoval. Byl služebně v Anglii, v Rusku i v Americe (1770 až 1772). Po zvolení biskupem v roce 1789 se jako nástupce Spangenbergův stal také předsedou konference starších Jednoty. Když mu bylo 78 let, přiměli ho ještě, aby zahájil synodu, ale téhož roku, 1801, v Berthelsdorfu zemřel.

II.

Význam Christiana Gregora však nepochybně tkví v jeho hymnologicko - básnickém a hudebním obdarování. V roce 1767 byl pověřen sestavením třetího dílu Malého ochranovského zpěvníku. V něm je 51 písní nových, většinou z pera Gregorova.

Touto prací se Gregor kvalifikoval k úkolu ještě většímu a obtížnějšímu. V

roce 1775 byl pověřen sestavením zpěvníku pro Jednotu. Jednalo se o to, spojit tři díly malého zpěvníku v jeden celek. Sám Gregor viděl svůj úkol ve výběru ochranovských písní, ale také v připojení dalších písní z jiných církevních zpěvníků. Že se provede jazyková úprava tak, aby výrazy starobylé byly nahrazeny slovy současně užívanými, měl za samozřejmé.

Úpravy Gregorovy se týkaly jak přehazování slov, tak zkracování písní a nahrazování osobního zájmena já množným číslem my. Úpravy se nevyhnuly ani písním Zinzendorfovým. Tak jeho dodnes zpívaná píseň „Jezu račiž sám“ se dočkala zkrácení na čtyři sloky, zatímco původní Zinzendorfova píseň měla slov šest. Přitom Gregor jednotlivé sloky přeházel, jednu ze čtyř slov vzal z jiné Zinzendorfovy písně, Zinzendorfovo já přeměnil na my a provedl některé malé úpravy jazykové. Překladatel této písně farář Jan Pelíšek vycházel zřejmě z úpravy Gregorovy.

Rádi bychom věděli, co těmto úpravám říkali dosavadní uživatelé Malého zpěvníku. Něco o tom napsal farář Praetorius, současník Gregorův (zemřel v roce 1782). Píše: „Staří sourozenci většinou nové vydání kritizují a člověk jim musí dát za pravdu. Jejich paměť nedovoluje, aby ty změny pochopili.“

Gregorův zpěvník vyšel v roce 1778. Jeho přínos lze jasně vidět v těžišti jeho písní. Převažuje zřetelně radost spaseného člověka, zatímco písní o povolání a postoji křesťana je poměrně málo a v celém zpěvníku je jen jedna misionářská píseň. Gregor ve svých písních vyjadřuje typickou ochranovskou zbožnost své doby: Ježíš Kristus je Spasitel, blízký Přítel a Utěšitel. Gregor sestavil také podrobný seznam autorů. Ten nebyl sice vytištěn, ale dá se říci, že se stal základem bratrské hymnologie.

III.

Nejdůležitějším úkolem Gregorovým bylo v Ochránově vedení sborové hudby. Jeho prací byla hra na varhany, vedení pěveckého sboru a doprovod chorálů na hudební nástroje, zvláště o svátcích. Ve svém životopise píše, že teprve v roce 1759, tedy ve svých 36 letech, začal tu a tam psát chorály. Jeho dochované skladby ukazují, jak rozdílně Gregor skládal. Někdy je to jednoduché zhudebnění chorálu s doprovodem smyčců a flétny, jindy se jedná o složité árie a doslova kantáty. Na synodě 1782 byl pověřen sestavením chorálního, který pak vyšel v roce 1784. Gregorův chorálník byl velice oblíben, měl i bas continuo a byl vypsán v houslovém klíči. Byl užíván dlouho, asi 100 let. Od Gregora pochází i melodie známého požehnání „Milost našeho Pána“.

Gregor byl přesvědčen, že by varhaník měl být schopen hrát ve všech tóninách, t.j. aby uměl při zpěvních hodinách okamžitě převzít tóninu, ve které liturg písní začal. Zastával názor, že varhaník má sloužit liturgovi, ne naopak. Nadevše miloval chorály, které pro něho byly v hudbě tím, co v jeho básnické tvorbě znamenala Bible. Gregor byl člověkem pracovitým, který býval zejména prací varhanickou až přetížen.

Nakonec zmiňuji jeho příležitostnou básnickou tvorbu. V ochranovském archivu se dochovala velká sbírka Gregorových básní, zejména také k životním jubileím členů sboru, jak tehdy bývalo zvykem. Poslední báseň, ukazující jeho ochranovskou zbožnost, složil v roce 1800, tedy nedlouho před svou smrtí.

*Dietrich Meyer, v Unitas fratrum č. 47,
(tj. časopise pro dějiny a současné
otázky Jednoty bratrské)
zkrácené znění z němčiny přeložil
Bohumil Kejř st.*

100 let od smrti L. B. Kašpara

Dne 8. prosince tomu bude 100 let ode dne, kdy po delší, bolestné nemoci zesnul evangelický reformovaný farář Ludvík Bohumil Kašpar. Jeho jméno je dobře známé i u uživatelů Bratrského zpěvníku, protože ve zpěvníku je 10 písní z pera Kašparova. Některé evangelické zpěvníky mají Kašparových písní ještě více, na př. poslední vydání Křesťanského kancionálu (Církev bratrská) z roku 1965 má Kašparových písní, především překladů, 44. Je tedy zřejmé, že dodnes většina evangelických církví na L. B. Kašpara nejen vzpomíná, ale jeho díla ještě i užívá. Než se však dostanu k jeho zpěvníkové tvorbě, několik vět o jeho životě a farářském působení.

Ludvík B. Kašpar se narodil 1837 v Ledčicích, kde byl jeden z prvních tolerančních evangelických sborů. Jeho otec byl v tomto sboru farářem. Bohosloví studoval ve Vídni (až do roku 1919 nebyla v Praze bohoslovecká fakulta), dále v Ženevě, Basileji a Edinburgu. Farářem se stal v reformovaném sboru v Hradišti u Nasavrk, odkud v roce 1890 přešel do nově založeného sboru na Král. Vinohradech. O tom, že v Hradišti na něj v dobrém vzpomínali, svědčí i článek, který hradištské presbyterstvo uveřejnilo po jeho smrti v Hlasech ze Siona. Vzpomíná v něm i na všeobecnou oblíbenost faráře Kašpara, který byl členem okresního zastupitelstva a chtěli ho dokonce za okresního starostu, což Kašpar odmítl. Do doby ustavení vinohradského sboru byly v Praze jen dva evangelické sbory, reformovaný u Klimenta a luterský u Salvátora. Vinohradský sbor vznikl rozdělením sboru klimentského. V posledních letech služby byl dost nemocen a v Karafiátových pamětech (V. díl) čteme, že farář Jan Karafiát ho za jeho dlouhodobé dovolené

zastupoval. Tu dlouhou dovolenou povolila farář Kašparovi vídeňská církevní rada. Prvé kázání za faráře Kašpara měl farář Karafiát koncem října 1895, poslední 28. července 1896. Tehdy se vinohradský reformovaný sbor scházel v staré vile v Kollárově ulici, kde byla modlitebna i fara. Svůj nynější chrám na Korunní třídě získal sbor až v roce 1905 a postavil jej kurátor sboru stavitel Dvořák.

Farář Kašpar byl člověkem obdarovaným a pracovitým. Dodnes je užívána Biblická konkordance, vydaná poprvé spolkem Komenského. Vycházela v sešitech od roku 1893, její druhé vydání vyšlo v roce 1933 péčí Křesťanského spolku mladíků v Čechách. Kašpar měl na této konkordanci velký podíl. Byl také spoluautorem časlavského církevního zřízení, které chtělo dát české reformované církvi samostatnost, ale návrh tohoto zřízení nebyl přijat. Nezastupitelnou práci odvedl pak na poli duchovní písně. Překládal nejen duchovní písně z angličtiny a z němčiny (Zinzendorf), ale duchovní písně také skládal, v některých případech složil na texty i hudbu. Byl velmi dobrým básníkem a jeho texty snesou i dnešní měřítka. Ve výběru písní byl zřejmě ovlivněn skotským prostředím, jím přeložené písně hovoří osobně, někdy volají i k obrácení se ke Kristu. Ale farář Kašpar byl i člověkem podnikavým a pustil se i do vydávání evangelických zpěvníků. Roku 1877 uspořádal Evanjelický kancionál, to jest zpěvník žalmů a písní duchovních pro chrám, školu a dům. Tento kancionál bez not byl nazýván Kašparovým kancionálem. Roku 1889 vyšlo pod stejným názvem druhé vydání, ale notované v čtyřhlasém doprovodu. Prvou část tvoří celý žaltář, druhá část sestává z písní předreformačních, reformačních a nových. Mnohé staré písně jsou podle slov Kašparových „raději v novou formy ulity nebo přebásněny“, takže původní text lze jen

těžko zjistit.

Ale patrně nejznámější jsou Kašparovy Písňe cestou života. Jejich první díl sestavil a vydal farář Kašpar poprvé v roce 1873. Písňe většinou lehčího tónu jsou notované a byly hojně zpívány nejen v reformované církvi, ale tento Kašparův zpěvník byl léta užíván i ve svobodné církvi reformované, která teprve v roce 1897 vydala svůj vlastní kancionál. Do něj bylo převzato 109 písní farářem Kašparem přeložených či složených. Roku 1890 sestavil a vydal farář Kašpar druhý díl Písní cestou života, v nichž se objevují i písňe složené nebo přeložené faráři Josefem Bašteckým, Janem Janatou a Josefem Pelíškem.

Oblibu Kašparova zpěvníku Písňe cestou života dokazuje i velký počet vydání. I. díl vyšel v roce 1904 již ve 14. vydání, II. díl v roce 1908 v šestém vydání. První díl obsahoval celkem 200 písní, druhý 135 písní. Mnohé z Kašparových písní se po první válce objevují ve Zpěvníku českobratrské církve evangelické, vydaném poprvé v roce 1923, a v rozšířeném vydání v roce 1927. V posledním vydání Evangelického zpěvníku z roku 1979 je 28 Kašparových písní, i když některé byly zařazeny spíše pro jejich oblibu než hodnotu (viz předmluvu ke zpěvníku).

Ani se tomu nechce věřit, že farář Ludvík B. Kašpar zemřel již před 100 lety. Některé písňe jím přeložené či složené jsou do dneška vděčně užívány a dá se říci, že se staly společným majetkem našich evangelických církví. Ani čas nestačil zlomit jejich básnické vyjádření a myslím si, že Kašparovy texty zůstanou trvalým písňovým pokladem českého Sióna. A kdykoli si budeme připomínat jméno L. B. Kašpara, vyvstane nám v myslí postava pilného a obdarovaného muže, který svým dílem posloužil mnohým. Přitom se do popředí nikdy netlačil, byl velice skromný. I Jan Karafiát ocenil vysoce jeho vzdělanost a

pili a považoval ho za jednoho ze tří nejvýznačnějších mužů tehdejší reformované církve. Ti druzí dva byli podle Karafiáta Szalatnay a Dušek.

Bohumil Kejř st.

Z básnické tvorby L. B. Kašpara na ukázkou otiskujeme část písňového textu, který nemáme v Bratrském zpěvníku: Hospodin zástupů, Bůh požehnaný věčně,

všem krajům světa znám je Bůh a Pán náš sám.

/:Haleluja, haleluja:/ Od věků na věky jen všichni chwalte vděčně.

Ne v lidi, jsou jak stín, ni v tělo, které hyne,

jen v něj my doufáme, jenž nikdy neklame.

/:Haleluja, haleluja:/ Jen ty se k nám těž znej, ó dobrý Hospodine!

Tys nám se zjevil sám, tys hledal nás a našel.

Své Slovo jsi nám dal, vždy v smlouvě věrně stál

/:Haleluja, haleluja:/ Nás v našem bloudění jsi milostivě snášel.

zprávy ze světové UF

Konference žen Jednoty bratrské v Jižní Africe

Konference se konala 14. - 20. června 2001 na jihovýchodním pobřeží Jižní Afriky v Port Elizabeth. Předcházela jí Světová misijní konference v Miami v roce 1994, kde se zrodila myšlenka uspořádat Světovou konferenci žen. O rok později, v roce 1995, byla na konferenci severoamerických žen, k níž byly pozvány sestry ze všech provincií, formulována žádost na Synod Jednoty v Tanzánii. Ten s návrhem souhlasil a pověřil jím Přípravný výbor.

Konference má ženám poskytovat možnost projednávat otázky a problémy z jejich pohledu, dále se jedna od druhé učit a společně hledat cesty a řešení. Všechny provincie mají mít stejné zastoupení. Konference má rovněž za úkol vypracovat k tématům, týkajících se současných problémů, návrhy na Světový synod. K tomuto cíli se setkala na 120 žen ze všech provincií v Jižní Africe. S politováním se této konference nemohly účastnit sestry ze severní Indie, Palestiny a z českých Ochranných sborů.

Konference se konala na téma „... **pro chvíli, jako je tato**“ (Ester 4, 14). Slova, která řekl Esteřin poručík: „Kdo ví, zda jsi nedosáhla královské hodnosti právě pro chvíli, jako je tato“. Bůh určuje Ester její místo v životě a má pro ni úkol. Do uvažování nad biblí uváděla sestra biskupka Kay Wardová. Byly to krátké a velmi názorné vstupy. Deset až dvanáct sester tvořily pracovní skupiny, které se scházely nejen k rozhovorům nad biblí, nýbrž i k práci s tématem. Vedle knihy

Ester zaměstnávala účastnice tři pracovní témata.

Prvním tématem byl „mentoring“ (vychovávání, vedení), k němuž vypracovala referát ses. Angelena Swartová, ředitelka teologického semináře v Kapském Městě. Ženy s ní přemýšlely, kdo pro ně sám převzal funkci mentora, vychovatele, poučovatele, karatele. V nejrozmanitějších situacích získávala každá pro sebe, že rozliční lidé byli připraveni předávat své zkušenosti a být pro určitou dobu i jejich „průvodci na cestě“. V průběhu diskuse bylo brzy jasné, že je to zvláštní výzva hledat na toto téma rozhovor mezi generacemi. Žádná věková skupina nemůže být zvlášť způsobila k tomu, aby byla vychovatelem (mentorem).

Druhé téma byla ekonomická ne-spravedlnost. Úvodním referátem jej zahájila ses. Andrea Charles-Brownová z Východní Indie. Známe stížnosti, že se ženám v naší společnosti nedostává uznání, které jim právem náleží. „Mnohé ženy jsou chudé, protože jsou ženami“. Statistiky vypovídají, že ti, kteří trpí chudobou, jsou ze 70% ženy a ze 66% rovněž analfabeti. Zprávy ve skupinách dokládaly, že v mnohých kulturách je úloha ženy omezena jen na rodinu a domácnost. Klíčem k ekonomické nezávislosti je vzdělání, proto je nezadatelným právem žen, aby také v budoucnosti byly uplatňovány ty vývojové a pomocné programy, které jim umožní vzdělání.

Třetí téma bylo HIV / AIDS, k němuž přednesl úvodní referát jihoafrický lékař Dr. Neil Malan. Toto téma zaměstnávalo všechny účastnice nejintenzivněji. Rozšíření HIV / AIDS na africkém kontinentě je velmi dramatické. Otřesné počty přesto nesmějí ochromovat, nýbrž musí vyburcovat a přimět k jednání.

Poučení o zdravotních opatřeních, o nemoci samé a jejím průběhu a možnostech ošetřování a léčení je jedním z nejdůležitějších úkolů. Musí být zabráněno tomu, aby na základě neznalosti byly ženy znásilňovány nebo aby infikovaní byli vylučováni ze svých rodin. Aby se účinně zamezilo dalšímu rozšíření AIDS, je nutné, aby došlo ke spolupráci na celém světě, nadkonfesionálně a ve všech oblastech.

Sestry ze Světové Jednoty bratrské přimklo těchto společně prožitých 6 dnů blíže k sobě. Nechť to, co začalo v Port Elizabeth, postupuje dále a roste!

*G. Büttegrová
(sestra Grit Büttegrová z Nieského byla jednou ze 4 delegátek z Evropské kontinentální provincie. Překlad z Bräderbote M.U.)*

Prolomit mlčení

aneb HIV / AIDS v Tanzánii

Epidemie HIV / AIDS, která pustoší Afriku, se stala běžným novinovým titulkem. 18 milionů Afričanů na AIDS zemřelo a 25 milionů dnes nakažených zemře v příštích 10 letech. Tanzanijský prezident uvedl, že jeho země nepřežije tuto stále stoupající pohromu. Deset procent lidí je už infikovaných a třetina všech dětí mladších 15 let nakonec na AIDS zemře.

Tanzanie je jednou z afrických zemí, v níž je nejvíce nemocných s AIDS a infikovaných HIV. Nemoc se poprvé vyskytla v oblasti Kagera a podle posledních zpráv žije v zemi více než 2,6 milionů infikovaných lidí. Mnoho obyvatel neví, jak se nemoc přenáší nebo jak je možno se nákazy HIV vyvarovat nebo to vůbec nechťejí vědět. Mnozí věří, že AIDS je buď kletba nebo že oběti byly začarovány, místo aby hledali pravdu.

Následky nemoci nelze přehlédnout. Většinou způsobuje smrt té části

obyvatelstva, která je schopná reprodukce a práce. Jednoho dne budou v městech a vesnicích jen staří nebo zcela mladí lidé. Už dnes je v zemi mnoho sirotků, jejichž rodiče zemřeli na AIDS. Rostou bez dostatečného zaopatření, výživy i výchovy.

Církev v Tanzánii s tím mohly stěží něco udělat. O sexu se tradičně nemluví, a už vůbec ne z kazatelny. Přitom církev má velké možnosti, neboť zasahuje působením svých sborů téměř každou vesnici a může poskytovat prostor, v němž mohou lidé mluvit s důvěrou o svém utrpení a šoku, ale také o možnostech vzájemné pomoci a účinného úsilí epidemii zastavit.

Dr. William a Dr. Margret Hoffmannovi, lékaři z Bethlehemu v USA, byli povoláni do bratrské nemocnice v Sikonge v Západní Tanzánii, aby organizovali asi 14 denní seminář pro Jednotu bratrskou, ředitele škol, vládní pracovníky ve zdravotnictví a všechny zaměstnance nemocnice. S pomocí Jednoty ve Velké Británii a Severním Irsku zařídili spolehlivé testování HIV u malých dětí. Na prenatální klinice byly matkám podávány léky, které zabráňují přenosu HIV z matky na dítě. Než tito lékaři odešli z Tanzanie, organizovali několik dalších projektů. Dva z nich se týkají stále rostoucího počtu sirotků a předcházení přenosu HIV z matky na dítě. Pro dvě místní vysoké školy a pro vedoucí církevních sborů byly uspořádány dvě konference a řada přednášek. Jestliže bude tento seminář úspěšný, umožní mnoha tisícům Moravanů a nespočetným dalším lidem naučit se prostřednictvím křesťanských pracovníků znát HIV / AIDS, obnovit důvěru v budoucnost a úctu k nakaženým lidem.

*Podle amerického Moravian a
Ochranovské Missionshilfe zpracovala
M. Ulrichová*

náš seniorát

Pastorální konference

Pastorálka pro kazatele a sborové pracovníky Ochránovského seniorátu se konala v sobotu 6. října v Rovensku pod Troskami.

Bratr Václav Hájek se zamýšlel nad texty Hesel pro tento den v zahajující pobožnosti. Vedl nás k přemýšlení o dobrých Božích činech, na kterých jsme my lidé plně závislí, ať se známe k jedinému a jedinečnému Bohu, či popíráme jeho existenci a jeho vliv na svět. Je smutné, když člověk pečuje jen o svou „hromadu písku“, kterou mu stejně „vezme voda“ a nezajímá se o to, co jeho počinání říká Bůh. On se člověku nevnučuje, neznásilňuje jeho svobodu. Čeká na to, aby ho člověk dobrovolně a radostně chválil.

Na závěr pobožnosti jsme se modlili Modlitbu za lásku, pravdivost a bratrskou jednotu, kterou vypracovali naši bratři a sestry v Evropské kontinentální provincii (viz minulé číslo NBL str. 18 a 19).

Protože první říjnovou neděli slavíme dikůvzdání za úrodu, připravil si J. Polma k tomuto tématu exegezi z 5. Mojžíšovy 8,1-10 (-18). Text obsahuje Hospodinovy výzvy k věrnosti a zaslíbení o hojnosti země, kterou Hospodin pro svůj lid připravil: Bedlivě dodržujete každý příkaz, připomíněj si cestu Božího vedení, uznej v srdci Boží otcovskou výchovu. Budeš dbát na přikázání Hospodina, svého Boha, který tě uvádí do dobré země, tam budeš jist dosyta a budeš dobrořečit Hospodinu.

V polední přestávce jsme mohli poděkovat rovenským sestrám za vzorné a bohaté a dobré pohostění.

Jindřich Halama ml. se v dalším

programu zamýšlel v přednášce nad Krizí identity Jednoty bratrské (1609-1618). Zamýšlel se nad tím, jak se Jednota v různém údobí vypořádávala s důrazem na řád a kázeň a s principem, že duchovní a světská moc se nesmí směřovat. Církev si má ponechat autonomii ve správě církve a nemá připustit, aby světská vrchnost do ní zasahovala. Nebezpečí vlivu vrchnosti bylo pokusem ze silných kontaktů se světovou reformací. Jednota se chtěla zapojit do hlavního reformačního proudu, přestat s výlučností. Toto napětí trvá až do Majestátu. Znamená to ale oslabení bratrských principů. Pod Českou konfesí už Jednota zažila příjemnější časy jako uznávaná církev, ale vnitřně začala stagnovat, výrazněji se to projevilo po r.1609, kdy se ve „svobodě“ umenšovala členská základna. Relativní „dobrá pohoda“ přináší zvlažnění a pokles mravů. A tak je Jednota postrčena k poznání, že pronásledování pomáhá církvi vracet se na základy. Prosperita může být mnohem nebezpečnější než pronásledování.

Při tomto setkání bylo také místo na sdělení seniorátního výboru a diskusi o některých církevních otázkách. J. Polma předal bratřím D. Vacovskému a V. Hájkovi výjimku z ordinačního řádu k vysluhování svatě večeře Páně, kterou oběma bratřím udělil bratr biskup Dr. A. Ulrich na jeden rok a potvrdila ji Synodní rada ČCE.

J. Polma

2. setkání partnerských sborů

Trošku jsme se v Železném Brodě obávali soboty 15. září. To proto, že se k nám

chystalo mnoho bratří a sester ze sborů našeho seniorátu i ze sborů východní části Německa a my jsme nevěděli, zda to dobře organizačně zvládneme, zda naplníme očekávání našich hostů. Nu, žádné výtky jsme neslyšeli.

Setkání partnerských sborů využily všechny naše sbory a z německé strany byly zastoupeny sbory: Ochranov, Niesky, Kleinwelka, Drážďany, Berlín střed a Berlín Rixdorf, Neudietendorf, Zwickau a dokonce i Haarlem v Holandsku. Přijímali jsme ten den jako Boží darovaný den k posílení sounáležitosti, k radosti, že se opět scházejí přátelé a nová přátelství se mohou navazovat.

Celé shromáždění zahájily sestry Hana Jalušková a Christine Welschen liturgií, kterou připravily jako reakci na hrozivý teroristický útok na USA. Stále jsme měli před očima hroutící se výškové budovy, stále jsme museli myslet na bolest tisíců - mrtvých, zasypaných a těch, kdo ztratili své milované...

O dobrém důvodu k setkávání přes hranice promluvil krátce Heinz Kuchler.

Tématem setkání bylo: Boží lid na společné cestě podle starozákonního textu Hesel: Hospodin svůj lid obhájí, bude mít se svými služebníky soucit (5M 32,36). To byla Mojžíšova naděje pro vysvobozený lid z egyptského otroctví, pro tvrdošijný lid na cestě do zaslíbené země darované Hospodinem. Také my se stále učíme spoléhat na Boží pomoc na té naší současné cestě, také jsme lidem všelijak tvrdošijným, proto potřebným Boží milosti a soucitu.

Máme už mnohou zkušenost, že naši němečtí přátelé jsou také hraví. Přesvědčily nás o tom znovu společenské hry, které připravili pro toto setkání. To abychom lépe navázali kontakty a otevřeli se jeden druhému. Celé shromáždění bylo rozděleno do dvanácti pokolení podle synů Jákobových tak, aby každý kmen byl česko-německý. Každý

musel mít i svého překladatele. Tak byly vytvořeny skupiny pro následné hry. Nejprve hrál každý kmen stolní hru o cestě pustinou se zastávkami pro osobní odpovědi na otázky po zkušenosti s Božím vedením a pomocí ve vlastních dnech a letech a okolnostech. Pak přišel na řadu kvíz s otázkami biblickými, z historie Jednoty bratrské i současnosti. Na závěr dopoledního programu každý kmen dostal několik částí jednoho velkého obrazu, který bylo nutno sestavit. Jeho motivem bylo putování do zaslíbené země.

Pro čas oběda byl připraven krutí guláš, který chutnal velkým i malým. Sestry všech našich sborů se postaraly také o to, aby bylo sladké pečivo ke kávě nebo chlebičky s různými pomazánkami. Malá modlitebna se pro ten čas proměnila v jídelnu. Bylo toho dost pro všech asi 150 účastníků setkání.

Ondřej Halama po obědě uvedl práci nad biblickým textem 5. Mojžíšovy 32,36 a nastalo nové dělení do devíti diskusních skupin. Ty se odebraly do blízké školy a tam hodinu poselství textu aktualizovaly.

Svůj program měly během dne i děti.

Po návratu ze školy setkání partnerských sborů vrcholilo v Hodech lásky. Jiří Polma promluvil o česko-německých vztazích uvnitř Jednoty bratrské. O současnosti vztahů na společné cestě v JB mluvil J. Halama ml. O práci sester JB vyprávěla sestra Gudrun Schiewe a o misijní konferenci v Ochranově v letošním červnu referoval Matthias Clemens. Při proslovech byl tradičně roznášen čaj a „ochranovské“ bochánky. V hudebním doprovodu písní se střídali trubači s varhanami. Výborně překládali do češtiny Jindřich Halama ml. a do němčiny Karl-Eugen Langerfeld.

Během celého společného dne byl čas na rozhovory ve dvou i ve skupinách. A také čas na podepisování dopisu s naší účastí s americkým lidem, který byl

připraven pro naše sbory v New Yorku a Washingtonu.

Pán Bůh nám dal bohatý den!

J. Polma

Konvent Ochránovského seniorátu

se uskutečnil v sobotu 3. listopadu 2001 ve sborovém domě v Potštejně. Po úvodní pobožnosti bratra D. Vacovského na text Hesel vedl br. B. Kejř liturgii k obnově křestního slibu, na kterou navazoval ochranovský zvyk: Kalich smlouvy - symbolický úkon, při kterém smíme výrazně prožívat, že jsme „naroubováni“ na Krista a že zároveň jsme tak spojeni jeden s druhým i ve své službě.

Po ustanovení konventu (který přijal za řádného člena i br. K. - E. Langerfelda, sloužícího v Jablonci) přišly na pořad pozdravy - s vděčností jsme přijali, že mezi námi byl jak náš bratr biskup A. Ulrich, tak i biskup br. Theo Clemens z Berlína - Rixdorfu, který společně s dalšími členy byl v tomto termínu na návštěvě partnerského sboru v Praze a zúčastnil se i našeho jednání. Jak vyjádřil, chce svou účastí dát najevo, že bratři (a hovořil i za další biskupy) chtějí nést spolu s námi těžké břemeno, i ve svých přímluvných modlitbách. Ve svém pozdravu připomněl Komenského heslo: „ať je násili vzdáleno věcem“ s důrazem, že to má platit pro všechny věci a tedy i pro oblast duchovní.

Konvent projednával běžnou agendu: zprávu seniorátního výboru, hospodářskou a revizní zprávu, stanovil pro sbory na rok 2002 výši seniorátních repartic, projednal statut stavebního fondu...

Seniorátní výbor byl pověřen podat návrh na synod ČCE, aby bylo - i vzhledem k termínu konání synodu Světové Jednoty - naše připojení k evangelické církvi prodlouženo o jeden rok.

Na opakovaný návrh bratra biskupa A. Ulricha byla provedena vyhledávací volba kandidáta na biskupskou konsekraci. Pro tuto chvíli jsme se řídili interním řádem Ochránovské Jednoty bratrské a volby se zúčastnili i emeritní kazatelé. Naše postavení nám neumožňuje, abychom mohli zvolit biskupa, svého kandidáta můžeme pouze navrhnout oprávněnému synodu. S potřebnou většinou byl zvolen br. Jindřich Halama Jr.

Jsmo vděční potštejnskému sboru za vřelé přijetí. Konvent se konal v bratrské a dělné atmosféře.

red.

Zbožnost má možnost aneb Sjezd nejen evangelické mládeže 2001

Ve dnech 5. - 7. října 2001 se konal další Sjezd nejen evangelické mládeže v Olomouci.

Večerní přivítání účastníků zpestřilo představení „Autobus“ hrané Vladimírem Hauserem z Divadla Husa na provázku - Divadlo jednoho herce. Představení sklídilo velký úspěch.

Sobotní dopoledne jsme začali pobožností s kazatelem Bohumilem Kejřem a vystoupením dětí ze sdružení JITRO. V dalším dopoledním a odpoledním programu bylo opravdu z čeho vybírat, takže si určitě každý našel svou parketu (různá povídání a přemítání, sport, hudba - zpěv, apod.). Ani večer nebyl program nezajímavý, spíše naopak. Příznivci hudební skupiny Hradišťan mohli zavítat na koncert (mimořádně byl moc pěkný) a mládež založená sportovně mohla večerní chvíle strávit v bazénu s tobogánem, vířivkami, apod.

Před tím, než jsme se všichni začali rozjíždět do svých domovů, jsme se zúčastnili ranních bohoslužeb s večerí Páně.

Všichni, kdo prožili sjezd v Olomouci, se jistě už nemohou dočkat příštího setkání. Věřím, že bude stejně vydařené.
- petraš -

Slavnostní otevření obnoveného sboru Českých bratří v Turnově

se konalo v sobotu a v neděli 20. a 21. října 2001. Proběhlo ve dvou dnech - a možno říci ve dvou rovinách - aby tak bylo zdůrazněno, že dům je otvírán nejen jako nové sborové centrum, ale také jako dům pro širokou veřejnost.

Sobotní odpolední zahájení se konalo v parčíku před pamětní deskou, která připomíná historii domu a místa. Přítomné, kterých se sešlo přibližně na dvě stě, přivítal a pozdravil místní kazatel O. Halama. Popsal počátky celého záměru obnovy, vyslovil poděkování všem dárcům a sponzorům i všem, kteří se na celém projektu podíleli. Zdůraznil, že spolu s dalšími členy a přáteli sboru považuje tuto chvíli za Boží zázrak. V jak krátké době se podařilo shromáždit peníze, jak projekt obnovy získal širokou podporu u nás i v zahraničí i s jakou usilovností mnozí pomáhali, to není vůbec samozřejmé. Poté zazněla za doprovodu kytary píseň J. Třanovského „Pán Bůh je síla má“. Přítomné dále oslovil kazatel Albert Schönleber z partnerského sboru Jednoty v Königsfeldu, sboru, který od počátku spolu s turnovskými obnovu sboru promýšlel a podporoval. Turnovským občanům představil náš bratrský sbor jako společenství lidí, kteří umějí dělat dvě věci najednou. Modlit se a pracovat. Potěšila nás slova uznání z úst místostarostky města Dr. H. Maierové a ředitelky Muzea Dr. V. Jakoubčové. Obě významné představitelky kulturního

života v Turnově ostatně od počátku projekt „záchranu“ domu a jeho proměnu v bohoslužebné a kulturní místo podporovaly.

Následně si přítomní mohli prohlédnout dům a expozici. Ta byla připravena s významnou pomocí Muzea Českého ráje, br. Polmy a Ž. Kužela. Vedle historie domu a dějin Jednoty v Turnově podává přehled staré i obnovené Jednoty a připomíná dvě významné osobnosti turnovské Ochranovské cirkve, bratry F. Chlebouna a P. Glose. Všichni přítomní pak byli pozváni k pohoštění. Díky příznivému počasí mohlo být částečně občerstvení podáváno i venku. Tak velké množství lidí by dům jenom stěží pojal. Dalším odpoledním programem byla přednáška synodního seniora br. Pavla Smetany na téma Aktuální odkaz bratrství. Bratr Smetana vyšel z textu České konfese a zdůraznil některé body, které považuje za nosné i dnes. Přednášku nebo její část si budete moci v budoucnu přečíst i na stránkách tohoto časopisu. Sobotní slavnost určenou především pro veřejnost uzavřel večerní koncert. Jazzovou suitu Cloda Bollinga předneslo místní turnovské klavírní jazzové trio s hostujícím flétnistou J. Šolcem.

Středem nedělních oslav byly dopolední bohoslužby se Svatou Večeří Páně. Na neděli přijeli také další hosté z blízkých sborů Ochranovské Jednoty v okolí i za hranicemi. Königsfeldští trubači zahajovali bratrskými písněmi v parčíku před sborem a pak doprovázeli i během bohoslužeb. Hlavním tónem kázání A. Schönlebera bylo milosrdenství. Milosrdenství je to podstatné, co zjevuje Bůh. Milosrdenství zakusilo i společenství ochranovského sboru v Turnově a má také společenstvím milosrdenství být. Svatou Večeří Páně pak vysluhoval místní kazatel spolu s A. Schönleberem a H. Jaluškovou z blízkého Rovenska p. T.

Odpolední program, vedle úvodního slova seniora J. Polmy, byl věnován především pozdravům hostů. Z turnovské ekumény promluvil kazatel adventistů a farář husitské církve. Shromáždění pozdravil a zdárnému dokončení projektu vyslovil uznání starosta Turnova Ing. Hejduk. A pak přišlo mnoho pozdravů a přání. Konsenior T. Matějovský z Jablonce, Br. Schiewe z Nížkého, A. Fischer z Kleinwelky, M. Winterová z Ochranova, byly přečteny pozdravy čtyř evropských biskupů a shromáždění oslovil také český biskup br. A. Ulrich. Společně jsme zpívali staré bratrské písně za doprovodu varhan a s kytarami písňě moderní.

Za turnovské chci říci, že z hlubokého zážitku - dokončení i slavnostního otevření - se ještě zatím „probouzíme“. Jsme vděční Pánu Bohu, ale chceme takto poděkovat všem bratrům, sestrám a přátelům, kteří jakkoliv celý projekt podpořili. O tom, že podpořili dobrou věc, svědčí i ohlasy v místním tisku. Článek přinesla MF Dnes 22. října pod názvem Církev zachránila památný dům, Pojižerské listy z 31.10 v článku zdůraznily, že výsledek předčil očekávání veřejnosti, a turnovský kulturní měsíčník celou slavnost zachytil i na třech fotografiích a označil ji za akci měsíce.

Víme, že tyto události jsou pro nás v Turnově začátkem něčeho nového a že před námi stojí veliký úkol a závazek. Naši silou je to, že i v tom smíme spoléhat na Boží milost a pomoc.

Ondřej Halama

Židé a křesťané

Podle předchozího ohlášení pokračujeme v otiskování některých z dokumentů, které byly projednávány na 3. zasedání 30. synodu ČCE (květen 2001). Tentokrát uvádíme, se zkráceným úvodem, prohlášení, které připravila Komise pro studium

vztahů křesťanů k Židům:

Návrh prohlášení synodu ČCE o vztahu křesťanů k Židům připravila komise, ustanovená na prvním zasedání 19. synodu ČCE v lednu 1997. Ustanovení komise navázalo na mnohaletý zájem některých členů církve o danou problematiku a nepřímě navazuje i na usnesení 16. synodu ČCE z února 1969, který ve svém Poselství církvím mj. uvádí: „Znepokojujícím projevům antisemitismu ve světě i v naší společnosti chceme čelit společným studiem základů starozákonní zvěsti. V dialogu s židovskými bratry pochopíme, proč Židé mají zvláštní kladné místo v Božím plánu.“

Doba po listopadu 1989 přinesla obnovený zájem o studium židovství a o židovsko-křesťanský dialog. Ve sborech ČCE proběhly desítky přednášek, besed a setkání, bylo vydáno množství publikací, které se tématu věnují. V mezinárodním měřítku byla v tomto desetiletí, stejně jako v desetiletích předcházejících, učiněna ze strany křesťanů některá zásadní prohlášení.

Rozhodli jsme se předložit synodu ve formě prohlášení to, kam jsme ve společné teologické práci došli. Jde o prohlášení, které vyjadřuje křesťanskou evangelickou perspektivu, zároveň se ale snaží vzít vážně existenci Židů i otázek, které vůči křesťanství vznášejí. Jedná se o první a nikterak definitivní vydání počtu z našeho úsilí o věrohodný křesťanský postoj v této věci. Jde o prohlášení, učiněné na cestě, odrážející naše hledání, ale současně již vyjadřující, co jsme právě ve své době vzhledem k našim teologickým východiskům poznali jako nosné a čeho je naopak potřeba se vzdát.

pokračování článku po příloze na s. 17

Prohlášení synodu ČCE o vztahu křesťanů k Židům

*Kvůli Siónu nebudu zticha,
kvůli Jeruzalému si nedopřeji odpočinku...*

(Iz 62,1a)

I. „Častokrát a rozličnými způsoby mluvil někdy Bůh k otcům...“ (Žid 1,1).

Podle mnohohlasého svědectví Bible jsou těmito „otci“ muži a ženy, kteří patřili k lidu Božímu, lidu vyvolenému Izraeli. První a rozsáhlejší část Bible, Starý zákon, je židovským vyličením toho, jak si Bůh Hospodin, stvořitel světa, vyvolil praotce tohoto lidu, jak tento lid vysvobodil z egyptského otroctví, jak s ním prostřednictvím Mojžíše uzavřel smlouvu, daroval mu Tůru a uvedl jej do zaslíbené země, jak jej v této zemi doprovázel, vedl a prostřednictvím proroků napomínal, jak s ním byl i tehdy, když jeho lid o svou zemi přišel, když se do ní navracel a začínal v ní nově. Právě v situaci vnitřního pokušení i vnějšího ohrožení se v Izraeli zrodilo očekávání, že Hospodin pošle na svět mesiáše, „pomazaného“ zachránce.

Podle novozákonního líčení rozeznala malá část zpočátku snad jen několik desítek či stovek příslušníků židovského národa tohoto mesiáše v Ježíši z Nazaretu. Někteří z nich záhy pochopili dosah Kristova (Kristus znamená řecky pomazaný) ukřižování a vzkříšení tak, že nastal nový věk. Působením Ducha svatého poznali, že pozvání k účasti na Božím vyvolení se nyní týká všech. Otevřeli tedy společenství kristovské víry každému, aniž by se napřed musel stát Židem. Církev (Církvi s velkým počátečním písmenem rozumíme všeobecnou církev Kristovu a nikoli jednu její dílčí „jednotu.“), jak nazýváme toto společenství kristovské víry, se brzy rozšířila po velké části tehdy známého světa. Záhy ji tvořili a až podnes tvoří převážně věřící

pohanského původu. K tomuto společenství kristovské víry patříme i my. Věříme, že si z nás Bůh v Kristu učinil „spoluobčany svatých a domácí Boží.“ (Ef 2,19) takže se k němu můžeme s důvěrou obracet jako ke svému nebeskému otci.

Vznik Církve je však od počátku poznamenán sporem o to, zda je toto „rozšíření pozvání“ k účasti na vyvolení Božím oprávněné či nikoli. Církev přijala Starý zákon za své východisko („Pismo“), jeho naplnění ale spatřuje v Ježíši Kristu. Polemické okolnosti počátků Církve vedly na některých místech Nového zákona k nepřátelským výpadům proti Židům. Jádrem sporu nebyla především otázka christologická („Byl Ježíš mesiáš nebo ne?“), nýbrž otázka eklesiologická („Na koho se nyní vztahuje Boží vyvolení“). Osudný krok křesťané učinili, když v zápalu tohoto sporu upřeli Židům právo na trvalé Boží vyvolení, pokud nepřijmou křesťanskou víru.

Jakožto dědicové tohoto sporu si uvědomujeme, že nám nikterak nepřísluší uzavřít otázku, kdo patří k Božímu lidu. Definitivní odpověď na ni vyhlíží naše víra. Některé dosavadní odpovědi jsme však již rozpoznali jako mylné a zavádějící. Prohlašujeme proto, že podle našeho porozumění Pismu jedinečné postavení Izraele jakožto zvláštního, fyzicky přítomného lidu Božího je skutečností Písmem označenou jako vyvolení, skutečností Starým (Gn 12,2nn; Gn 17,414; Gn 35,12; Iz 41,14; Iz 43,1) i Novým zákonem (Mt 5,1720; Mt 22, 3440; Mk 7, 2430; Lk 1,54n; J 4,1922; Ř 911) shodně a mnohostranně dosvědčenou, platnou i „po Kristu,“ skutečností, která se zvěstování a služby Církve konkrétně a pozitivně týká. Toto zvláštní postavení Izraele, který je uprostřed světa přítomen až po naši současnost, je znamením Boží věrnosti, k níž se i my jako křesťané upínáme.

II. Na základě takového porozumění

musíme odmítnout pozici, která spor o vyvolenost vyřešila pomocí tzv. substitučního modelu. Podle něho jsou v čase „po Kristu“ dědici Hospodinova vyvolení i starozákonních zaslíbení jen křesťané, nikoli Židé, kteří Krista nepřijali. Neúnosně zjednodušující nám připadá i schématické rozdělování biblického svědectví na „zákon“ a „evangelium,“ podle něhož jediným smyslem „zákona“ je názorně doložit lidskou neschopnost žít před Bohem spravedlivě.

Dějiny Církve provázelo jako stín násilí vůči Židům. Stejnou měrou, jakou přijímáme svou přináležitost ke „svaté Církvi obecně,“ spočívá na nás odpovědnost za toto násilí, páchané na Židech s odůvodněním, že jde o trest za to, že odmítají Krista. Po staletí pěstovaný nepřátelský postoj vůči Židům vytvořil ve 20. století v Německu živnou půdu pro hrůzný pokus národně-socialistického režimu Židy systematicky vyhubit. Událost šoá (holokaustu) je kapitolou na cestě Božího lidu dějinami, kapitolou neuchopitelnou a současně nezapomenutelnou. Teologie, která by událost šoá nevzala kajicně v úvahu, proto již není možná.

III. Dnešní Židy v jejich věrnosti Tóře považujeme za pokračovatele Izraele jako vyvoleného lidu Božího. Jako křesťané pokládáme sami sebe za ty, které Ježíš Kristus také přizval do smlouvy se starozákonním Hospodinem. Podílu, který na události šoá měla Církev jsme si vědomi. Vzhledem k těmto skutečnostem prohlašujeme, že napříště nechceme ve slovech ani skutcích spojovat spásu Židů s jejich přijetím křesťanské víry. Ve vztahu k Židům rozumíme svému misijnímu poslání tak, že ani jim, pokud se nás ptají (1P 3,15), svou naději, spojenou s Ježíšem Kristem nezamlčíme. Věříme o něm, že je mesiášem poslaným především Izraeli a že z nepochopitelného rozhodnutí Božího jsme v něm byli k Božímu vyvolení

přizváni i my. Tím, že jsme k tomuto vyvolení byli přizváni i my, však není zrušeno vyvolení Izraele.

Židovství se po staletí soustředí na výklad Pisma, které s ním zčásti sdílíme. Proto chceme napříště pozorněji než dosud naslouchat židovské vykladačské tradici. Jsme přesvědčeni, že nám židovští vykladači jako ti, kteří se v nepřetržité kontinuitě Bibli zabývají, nadto i jejím vlastním jazykem, mohou být v nejednom ohledu dobrými učiteli. Svěbytnost poslání Izraele a svěbytnost poslání Církve však znamená, že se mnohé z židovské tradice nemusí a ani nemá stát naší vlastní tradicí.

Pro mnoho Židů je kvalitativně novým prvkem ve vztahu k vlastní tradici i ke světu založení Státu Izrael v roce 1948. Tehdy to byl výsledek momentální konstelace sil v mezinárodním společenství; do určité míry šlo také o reakci na událost šoá. Založení židovského státu korunovalo půlstoletí úsilí sionistického hnutí. Sionismus ani usnesení mezinárodního společenství nebyly výslovně vedeny biblickými motivy, přesto vidíme vznik židovského státu v souvislosti zápasů, proher, utrpení, tužeb a nadějí Hospodinova lidu, o nichž vypráví Starý a Nový zákon, raně-křesťanská i rabínská literatura. Těší nás, že Stát Izrael je státem demokratickým a že prosperuje. Odmítáme nenávisť vůči Židům i Státu Izrael ze strany arabských států. Řada z nich mu hned v okamžiku založení vyhlásila válku, některé z nich na svém postoji setrvávají podnes. Zvláště povážlivě se to projevuje v podpoře ozbrojeného hnutí palestinského odporu, jehož akce bývají často namířeny proti civilnímu obyvatelstvu. Rozhodné kroky, které Stát Izrael na svou obranu podniká, jsou proto pochopitelné.

Na druhé straně nás ovšem bolestně znepokojuje úděl Palestinců. V důsledku války v roce 1948 přišli mnozí o své domovy, po roce 1967 se stali okupo-

vaným národem. Byli zbavení mnoha občanských práv, především možnosti rozhodovat o svém vlastním politickém uspořádání. Chápeme, že jejich dlouhodobé ponížení vede opakovaně k výbuchům násilí. Vidíme však, že toto násilí jenom posiluje vzájemnou nesmiřitelnost a je obdobou války z roku 1948, při níž právě Palestinci nakonec ztratili nejvíce. Modlíme se, aby oba národy našly cestu ke spravedlivému míru, jehož jméno zní v hebrejštině i v arabštině tak podobně (hebrejsky *šalom*; arabsky *salām*).

IV. Synod vybízí sbory ČCE, aby pod zorným úhlem biblického svědectví

pokračovaly v diskusi o vztahu křesťanství k židovství a aby promýšlely otázky a postoje vyjádřené v tomto prohlášení. Jsme vděční za místa, kde na úrovni sborů dochází k čestnému setkávání s Židy, k projevům respektu a solidarity s židovským společenstvím či k projevům úcty a pozornosti vůči židovským památkám. Doporučujeme, abychom svému vztahu k židovství věnovali stálou pozornost. Dáváme k úvaze příklad některých sesterských církví v zahraničí, které v církevním roce zavedly zvláštní neděli, věnovanou Izraeli (např. v září, v blízkosti významných židovských svátků).

ekumena

O deklaraci Dominus Jesus

V poslední době se v křesťanském světě hovoří o významu deklarace Dominus Jesus, publikované 5. září 2000 v Římě. O jejím významu svědčí to, že jejím autorem nebyl nikdo menší, než kardinál Josef Ratzinger, prefekt Kongregace pro víru a učení (dříve Inkvizice) a svoji autoritou ji zaštitil papež tím, že ji aproboval.

Dekret, o němž je řeč, se zabývá vztahem mezi křesťanstvím a jinými náboženstvími a vztahy mezi římskokatolickou církví a ostatními církvemi. Obírá se také vztahy mezi římskokatolickou církví a mimokřesťanskými náboženstvími. Římskokatolická církev je tu vykládána Kongregací pro víru a učení, jak uvidíme, zcela tradičním způsobem podle učení této církve.

Celý dekret je poměrně rozsáhlý - jde o 36 stran textu, který byl publikován v

angličtině, francouzštině, latině, němčině, polštině, portugalštině a španělštině. Z tohoto hlediska je zvláště zajímavé, že nebyl uveřejněn také v řečtině, církevní slovanštině a dalších jazycích východních církví; jde totiž o církve staré, důstojné a nepochybně (z hlediska církevně-právního) v mnohém srovnatelné s římskokatolickou církví.

V šesti člancích je tu shrnuto římskokatolické učení o hodnotě jak římskokatolické církve, tak i ostatních církví pro spásu. Zajímavé je, že, pokud vím, věřícím církví reformačních nebyla dosud zpřístupněna deklarace celá - jen její jakýsi pracovní výtah byl publikován v Theologické revui Husitské teologické fakulty (Th. Revue 71 2000, s. 398 - 406; nově i články 3 - 6, Th. Revue 72 2001 s. 83 - 91). Deklarace přebírá, ať již obsahově nebo doslovně myšlenky ze starších dokumentů. Pokud užívá citací biblických textů, jsou tyto vždy vyloženy v souvislosti s usneseními církve věku konstantinského, jež jsou presentována

jako nauka apoštolská.

Hlavní myšlenky Deklarace:

1. Zjevení Ježíše Krista je úplné a definitivní. V kanonických knihách Starého a Nového zákona je bez omylů obsažena pravda o Bohu a o spáse lidí. Jejich původcem je sám Bůh, který Duchem svatým inspiroval (doslovně) lidské autory.

2. Ježíš Kristus je jediným spasitelem všech lidí. Duch svatý a jeho působení je neoddělitelné od Ježíšova vykupitelského poznání. Neexistuje dvojí plán spásy - jeden pro lidi mimo církev a druhý pro křesťany.

3. Jediným prostředníkem mezi Bohem a člověkem je Ježíš Kristus. Nelze vyloučit i možnost jiných forem a úrovní. Ty však jeho prostřednictvím nedoplňují nebo s ním nejsou souběžné.

4. Církev je jedinečná a jediná. Ježíš Kristus pokračuje ve svém díle spásy v církvi a skrze ni. Římskokatolická církev věří, že církev jím založená pokračuje skrze ni. Církev římskokatolická se domnívá, že i mimo ni existují prvky pravdy a posvěcení. Dále se tato církev domýšlí, že všechna křesťanská společenství mimo ni odvozují svoji účinnost z plnosti milosti a pravdy, která jí byla svěřena. Kristova církev je přítomna i ve společenstvích, která nepřijímají primát římského biskupa - spojení zajišťuje apoštolská posloupnost a platná eucharistie. Společenství, která neuchovala ani apoštolskou posloupnost ani podstatu eucharistie, nemohou být nazývána církvemi ve vlastním slova smyslu. Neúplné společenství s římskokatolickou církví zprostředkovává křest.

5. Poslání církve je: hlásat království Boží a pracovat pro něj mezi všemi lidmi. Je totiž počátkem tohoto království. To ale není totožné s církví (římskokat.) v její viditelné a sociální skutečnosti. Působení Krista a Ducha svatého však není omezeno pouze na oblast uvnitř viditelných hranic církve.

6. Kristus, prostředníka a jediná cesta ke spáse, je přítomen ve svém těle, t.j. v církvi. Je třeba proto pevně věřit, že církev je pro spásu nezbytná. Zároveň je třeba věřit i v to, že si Bůh přeje spásu všech lidí, i těch, kteří formálně netvoří část církve. Je jisté, že různé náboženské tradice obsahují a nabízejí duchovní skutečnosti, kterým v lidských srdcích dává vzejít Duch svatý. Je pravdou víry, že si Bůh přál, aby Kristus založil římskokatolickou církev jako nástroj spásy pro celé lidstvo. Na druhé straně má církev římskokatolická upřímný respekt pro všechna světová náboženství, odmítá však tvrzení, že jedno náboženství je stejně dobré jako jiné a že tedy je lhostejné, ke kterému z nich člověk náleží.

Tolik k obsahu vatikánského dokumentu.

Je však třeba se ptát po jeho smyslu a zejména po tom, zda jde o změny v postoji římsko katolické církve jako takové k církvím ostatním. Především je třeba konstatovat, že dokument není ničím novým - naopak je přímým důkazem toho, že římskokatolická církev stále stojí na svých stanoviscích a východiscích nejméně od doby pontifikátu Inocence III. do I. vatikánského koncilu.

Celý dokument klade velký důraz na církevní magisterium (= učitelský úřad) římsko - katolické církve. Nepochybuje nijak o její superioritě. Považuje ji za jediného oprávněného představitele křesťanů - v jednotlivých zemích je představeným všech křesťanů (nejen římských katolíků) její biskup na daném území (srv. K. Rahner - H. Vorgrümler 1996, s. 49). O tom, jak sama rozumí tomu, že jí bylo magisterium svěřeno (kým?) svědčí citovaná již příručka: „Učitelský úřad mají z Božího rozhodnutí pouze biskupové za vedení papeže, od nichž na základě církevního práva dostávají pravomoc další povolání

učitelé". (K. Rahner - H. Vorgrlimer 1996, s. 50).

Samozřejmě je celá tato sebejistota dána naukou o apoštolské posloupnosti. Historicky se dá velmi těžko prokázat, protože právě v Římě je mezera několika desítek let mezi údajnou (historicky plně neprokázanou) přítomností apoštola Petra. Apokryfní skutky Petrovy jsou mnohem mladší /srv. Apokryfy, ed. J. Mánek s.26). Není dokonce ani jisto, že Petr zemřel v Římě. Podle legend hodně cestoval téměř po celé Římské říši. Jako místo, kde zemřel, bývá uváděn i Babylon (srv. A. Novotný 1956 I., s. 624). Není dokonce ani jisto, zda křesťanskou obec v Římě v 1. století spravovali jednotliví biskupové nebo kolegia starších. „.... Ignatios z Antiochie (zemř. asi r. 115) již dokládá existenci monarchistických biskupů pro Sýrii a Malou Asii, pro Řím však tento úřad ještě neuvádí (J. Gelmi 1994, s. 7, srv. tamtéž s. 9).

Podobně Deklarace uvádí jako prvotní vyznání víry Niceanum. To vzniklo právě tak, jako Apostolicum, mnohem později než ve věku apoštolském. Je dilem až konstantinovského období a vlastně i vzniku jednotné církevní organizace. V době apoštolské existovalo asi jen jednoduché vyznání víry: „Ty jsi Kristus (Mesiáš) syn Boha živého“ (Mt 16,16 Mk 8,29), které bylo patrně i částí křestního obřadu (srv. V. Sakař 1999).

Nebere ani ohled na chápání církve v době apoštolské, ani na to, že i dnes platí, že „.... Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.“ (Mt 18, 20) - a kde je přítomen Kristus, tam je nesporně přítomna i Církev Kristova ve shromáždění věřících, ať již náleží kterékoli církevní organizaci.

Apoštolskou posloupnost nelze doložit u žádné z historických církví zcela nesporně (snad krom některých východních církví, z nichž některé jsou i monofysitské, koptové, etiopská církev),

jak jsme viděli na případě římské církve 1. století.

Spíše lze tento pojem vyjádřit tak, že se církve zařizují podle příkladu církve apoštolského věku. Obecněji se dá vyjádřit toto pojetí takto: „Svěcení jest posvátný úkon, kterým církev pověřuje osoby způsobilé a osvědčené k apoštolské činnosti na díle Kristově.“ (K. Farský 1922, s. 23). Publikování Deklarace vzbudilo také obrovský ohlas - v církvích mimo církev římskokatolickou projevy litosti a nesouhlasu, jak ještě uvedeme.

V církvi římskokatolické je hlavním tónem tvrzení, že se v žádném případě nejedná o vyhlášení nějakého nového učení o této církvi. Jde o shrnutí římskokatolické víry o jedinečné úloze Ježíše Krista a římskokatolické církve na spáse světa. Připomněli jsme si to již před chvílí a je třeba zdůraznit, že každý z věřících křesťanů si to mohl ověřit na tvrzení, že „Koncil nechtěl formulovat žádné nové dogmatické definice, ale aktualizovat život a učení církve“ (K. Rahner - H. Vorgrlimer 1996, s. 137). Zvláště zajímavé je mínění římskokatolického teologa P. Matthiase Gaudrona, že „vše, co je v protestantismu dobré, vlastní i (římsko-katolická) církev. Vše typicky protestantské je naproti tomu nesprávné a špatné, takže (římsko) katolická církev se nemůže naučit ničemu od protestantismu ani od něj něco přijmout“ (M. Gaudron 2000, s. 26). Jan Pavel II. se pak o něm vyjádřil asi takto: „.... (římsko) katolická církev strádá - jak to i dokument konstatuje - tím, že skutečné „dílčí církve“ a církevní společenství s cennými prvky spásy jsou od ní odděleny. Dokument přináší právě takovou ekumenickou touhu, kterou vyjadřuje také moje encyklika Ut unum sint...“ (citováno podle M. Gaudrona 2000, s. 27).

Podle ortodoxních římských katolíků se kardinál Ratzinger pokusil tímto dokumentem „zatáhnout za záchrannou

brzdu". Vyslovil se tak proti obecně rozšířenému indiferentismu a pokusil se zajistit při nejmenším (římsko) katolické církvi prvé místo mezi všemi náboženstvími. (M. Gaudron 2000, s. 28).

Vzhledem k nedostatku informací není možné, abych referoval o tom, jak hledí na Deklaraci východní církve.

Snad nejzajímavější je pro nás výrok kardinála Idrise Cassidiho, předsedy Papežské rady pro jednotu křesťanů, na setkání světových náboženství v Lisabonu. V dokumentu Kongregace pro víru a učení se jedná o text, určený (římsko) katolickým teologům a ne ekumenickému hnutí. Panu kardinálovi jde jen o to, aby dokument nebyl nepřesně interpretován.

Je zcela pochopitelné, že dokument, hlásající zcela určitě nadpraví římsko-katolické církve, formulovaný tedy s nárokem, kterým se tato církev nikdy netajila, budí zklamání v ekumenických kruzích.

V prvé řadě to byla Světová rada církví, jež připomíná, že je nezbytné podat na počátku 3. tisíciletí společné křesťanské svědectví, jež by vyjadřovalo pokrok od II. Vatikánského koncilu (SRC reprezentuje více než 337 členských církví anglikánských, protestantských a pravoslavných).

Podobně se vyjádřila Federace francouzských protestantů, protože podle ní Deklarace kontrastuje s předchozími výzvami k dialogu; anglikánský arcibiskup z Cantenbury konstatoval, že dokument chce zpochybnit sblížování křesťanských církví různých tradic (anglikánské a episkopální církve sdružují asi 87 000 000 věřících). Stranou nezůstaly ani evangelické církve v Německu. Předseda jejich rady M. Koch prohlásil, že Deklarace narušuje výrazně ekumenické vztahy (evangelické církve tu mají asi 28 000 000 věřících); stejně znějící hlas se ozval ze Švýcarského svazu evangelických církví.

Ani Židé neskrývají své zklamání a obavy z dalšího vývoje.

Upřímně řečeno, divím se, že učení teologové takto reagují na Deklaraci, která neříká vskutku nic nového a také nic nového nepřináší. Svědčí to o přehnané, až dětinské důvěřivosti vrcholných představitelů jednotlivých církví a církevních svazů. Tato důvěřivost překvapuje po historických zkušenostech, jež mají všechny církve (mimo římskokatolickou) s jednáním s římskou kurií. Nemusím snad podrobně vysvětlovat zkušenosti husitů s jednáním s kurií, jež nakonec vedly až k protireformaci v 17. a 18. století. Podobný hlas zaznívá ostatně i z východních církví, kde mnozí říkají, že papežovo jednání v Řecku 4.5.2001 nebylo aktem pokory, ale tento akt „je na východě vykládán jako pokrytectví, skrývací touhu po světovládě“ (P. Mára LN 5.5. 2001 s. 10).

Musíme mít totiž na paměti, že „společná církev všech křesťanů se jmenuje církev obecná (řecky katolická). Hlava církve obecné jest Ježíš Kristus. Ježíš chce mít založenou církev obecnou na skálopevné víře v Evangelium (Mt 16, 08). Části církve obecné jsou křesťanská vyznání nebo konfese se též nazývají církve (částecně)... Nemá tedy žádná částečná církev práva od Ježíše Krista nazývat se katolickou na úkor církví druhých. Úkolem každé církve je vésti lidi k náboženství v duchu Kristově a vzbuzovati lásku k bližnímu“. (K. Farský - Fr. Kalous 1922, s. 20 - 23).

Vladimír Sakař

Literatura citovaná v textu:

K. Farský - Fr. Kalous 1922: Československý katechismus. Praha

K. Farský 1922 b: Stručný výklad náboženské nauky. in Zpěvník písní duchovních. Praha, s. 1 - 28

M. Gaudron 2000: Das vatikanische Dokument Dominus Jesus - was soll man davon halten? Mitteilungsblatt der

Priesterbruderschaft St. Pius X. Nr. 263
2000, s. 24 - 28

J. Gelmi 1994: Papežové, Praha

A. Novotný 1956 I.: Biblický slovník, Praha

K. Rahner - H. Vorgrimer 1996: Teologický slovník. Praha (vydán s církevní úchvalou).

V. Sakař 1999: K problematice tzv. apostolika. Nový zápas 25/2 s. 12 - 13
Krom uvedené lit. užito i materiálů, vydávaných misii pro střední a východní Evropu (Ecclesia Libera)

informace

HESLA 2002

jsou od počátku listopadu k dostání ve sborech Ochranského seniorátu a na adrese vydavatele: Petr Heřman, Malá Štěpánská 6, 120 00 Praha 2. Tel.: 0607 / 718 357, e-mail: hesla@dulos.cz

Země na misce vah

(recenze)

Na rozdíl od některých zelených radikálů, kteří mohou stěží počítat s tím, že získají širší podporu veřejnosti a tím i vliv na závažná politická rozhodnutí, působí Al Gore ve vysoké politice již řadu let. Svým ideálům ochrany přírody, zejména klimatu v celosvětovém měřítku, dává konkrétní podobu formou návrhů relevantních zákonů v senátu Spojených států. Předkládá-li ve své knize „Země na misce vah“ návrh politického plánu k řešení globálních problémů životního prostředí, nečiní tak jako ekologický aktivista, který náhodně zabloudil do politiky, ale jako politik, jenž má srdce na pravém místě.

Svou knihu Gore člení na tři bloky: Ohrožená rovnováha, Hledání rovnováhy a Nastolení rovnováhy. V první části pojednává o hlavních ukazatelích celosvětové ekologické krize a o důsledcích, k nimž nynější směřování civilizace vede. Protože o tom se lze v zásadě dočíst i u jiných autorů, nebudeme to zde podrobně rozebírat. Za zmínku však určitě stojí kapitola, která působivě dokládá vliv klimatických změn na dějiny lidstva - např. doby ledové a stěhování národů, zánik některých kultur či neúrody způsobené nedostatkem slunečního světla zapříčiněným sopečným popelem v atmosféře po mimořádně silných erupcích. Na základě takových historických zkušeností lidstva ukazuje, že milióny tun CO² a metanu, jež naše civilizace produkuje, stěží mohou zůstat bez účinku na globální klima. Již nyní se ohlašuje narušení obvyklých klimatických vzorců: povodně jsou ničivější, tajfuny silnější a poslední desetiletí bylo nejteplejším za celou dobu, během níž se teploty sledují. Nelze říci, že by tyto poznatky byly novinkou. Gorovou zásluhou se však téma ohrožení světového klimatu dostalo na politickou agendu nejvlivnější země světa.

V druhém bloku najdeme úvahy o politickém a hospodářském systému. Politici jsou v pokušení vyhýbat se rozhodnutím s nepříjemnými důsledky, protože by si mohli odcizit řadu voličů. Soustředí se raději na krátkodobé cíle u nichž mohou voliče snáze přesvědčit, co vše se jim podařilo. Pokud jde o ekonomiku, běžné ukazatele neberou ohled na znehodnocení přírodního bohatství. Když např. rozvojová země vykáčí tropický prales, započítá se zisk z prodaného dřeva do jejího HDP. Opotřebení motorových pil se objeví na straně nákladů, ale „opotřebení“ samotného lesa nikoli. Po holoseči se však les neobnoví a na chudé půdě v takto získaném prostoru se zemědělství udrží jen

krátce. Z hlediska Světové banky a Mezinárodního měnového fondu, které poskytují půjčky rozvojovým zemím, je však HDP rozhodujícím ukazatelem.

V závěrečném bloku Gore navrhuje „Globální Marshallův plán“, jehož smyslem je taková spolupráce mezi průmyslovými a rozvojovými zeměmi, při níž by každý stát nesl přiměřené zatížení, které si žádá transformace nynějších poměrů. Jde především o stabilizaci světové populace, rozvoj ekologicky šetrných technologií a jejich dostupnost pro třetí svět a o změnu ekonomických ukazatelů takovým způsobem, aby odrážely jak spotřebu neobnovitelných zdrojů tak náklady na likvidaci odpadu. Autor uvádí řadu zajímavých podrobností, zejména naznačuje, jak v rámci demokracie a tržního hospodářství utvářet zákony podporující podnikání ohleduplné k životnímu prostředí.

Čtenář má jistě v paměti poslední volby do úřadu prezidenta Spojených států v listopadu 2000. Tehdy soudy po dlouhém sčítání nejednoznačných volebních lístků rozhodly, že se pro toto období nestane prezidentem demokrat Gore, ale republikán Bush. Víme také, že jedním z prvních Bushových kroků bylo odmítnutí Kjótského protokolu - mezinárodní dohody o snižování emisí CO², který působí skleníkový efekt. Nezbyvá, než se modlit, aby vláda Spojených států neměla před očima jen krátkodobé zájmy hospodářského růstu vlastní země, ale také (či především) zájmy světového klimatu a to tím spíše, že Spojené státy jsou největším světovým producentem skleníkových plynů.

Pavel Hejzlar

Al Gore, Země na misce vah (Ekologie a lidský duch), Argo 2000, 374 stran.

Klíč k Tóře

Před řadou týdnů jsem dostal knihu, která se zabývá výkladem Tóry, nej-

vlastnějším základem židovské víry. Není to odborný komentář ke každému slovíčku, ale spíše sbírka kázání na PARAŠAT HAŠAVUA - každotýdenní sabatové čtení. Pět knih Mojžišových je totiž rozdělena na oddíly (obsahující přibližně 3 - 4 kapitoly), které se v daném týdnu pravidelně již po tisíciletí čtou a z nichž má kazatel vycházet při svém sobotním kázání. Toto rozdělení je tak vžitě, že zbožní židé někdy označují týdny slovem, kterým příslušný oddíl začíná. S velkým zájmem a užitkem si v této knížce čítám a tak ji chci tímto příspěvkem doporučit i ostatním.

Autorem Klíče k Tóře je Ludwig Schneider, novinář, který vydává ve světě žádaný měsíčník „Nachrichten aus Israel“. Patří mezi mesiánské židy, to znamená, že vědomě zůstává zakořeněn v židovství, ale vyznává, že Ježíš Kristus je tím zaslíbeným Mesiášem. Ludwiga Schneidera můžeme znát z několika jeho spisů, které vyšly v češtině, především jako písemné soubory jeho přednášek, které pronesl při opakovaných návštěvách naší vlasti. Jeho přednášky jsou vždy nejen poučené, ale i velmi poutavé, o čemž vždy svědčí nebyvalý zájem posluchačů. Je hlubokým znalcem jak Starého, tak i Nového zákona. Rovněž jeho přehled o dějinách Izraele a současné politické situaci je neobvykle široký. Poněkud však osobně mívám rozpaky nad jeho „náboženskou“ interpretací událostí v Izraeli a v Jeruzalémě zvláště.

Opakují, že „Klíč“ není soustavným výkladem textů z 1. - 5. knih Mojžišovy. Je spíše souborem 54 kázání na výše zmíněné sabatové oddíly. Možná je nemůžeme považovat za homileticky velice poutavé, patrně bychom je nechtěli v uvedené podobě častěji poslouchat z kazatelny, ale jsou nesmírně podnětné pro řadu poučených informací a mosty, kterými autor spojuje Tóru (a případné části z prorockých knih) s dílem Ježíše Krista. Je zřetelné, že pracuje s výsledky

rabínských výkladů a škol. Pro zajímavost - odvolává se na více jak 30 rabínů, z nichž nejstarší zemřel v letech Ježíšova dětství, patří mezi ně i Gamaliel (učitel pozdějšího apoštola Pavla) a přes celý oblouk dějin až do současnosti se klene oblak židovských vykladačů, které L. Schneider cituje.

Představovanou knihu vydal Misijní odbor Kostnické jednoty v roce 2000 v nakladatelství A-ALEF, Ostrava. Cena 95 Kč. Čtivý překlad, který vypracovala sestra Ludmila Hallerová, prozrazuje i její poučenost v daném tématu.

Jako ukázkou uvádíme část z kázání na 25. sobotu židovského kalendáře, které vychází z oddílu, začínajícím slovy: „Hospodin promluvil k Mojžišovi: Prikáž Áronovi a jeho synům: Toto je řád zápalné oběti... „

„ZAV - Prikáž“

Lv 6,1 - 8,36 Jr 7,21 - 8,3

Bez pokání žádná oběť

„... Během doby však proroci vnímali neblahé tendence: Izraelský národ začal oběti pověřivé přeceňovat a stavěl je na roveň spravedlnosti, slitování a čistoty. Proti takovým obětním obřadům, které už neměly s Hospodinem nic společného a staly se bezbožností, varuje lid prorok Ámos: „Když mi přinášíte zápalné oběti a své oběti přídavné, nemám v nich zalíbení, na pokojnou oběť z vašeho vykrmeného dobytka ani nepohlédnu“ (5,22) A Izaiáš označuje i ten nejdokonalější obřad za bezcenný a ruhačský, neníli v souladu se správným jednáním: „K čemu je mi množství vašich obětních hodů, praví Hospodin. Přesytíl jsem se zápalných obětí beranů i tuku vykrmených dobytčat...“ (1. 11-17). Neníli při obřadu základem správný postoj k Hospodinu a láska k němu, ale jednáli se jen o pouhý vnější úkon, nemá celý obřad žádný smysl a cenu.

Lidský rozum se domnívá, že přestupníky pronásleduje zlo. Proto se

u proroků a v Tóře hledala odpověď na otázku: „Když člověk zhřeší, jaký bude jeho trest?“ Proroci odpovídali: „Duše, která hřeší, zemře.“ V Tóře se píše: „Ať přinese oběť za hřích a bude mu odpuštěno.“ Bůh odpovídá: „Ať činí pokání a bude mu odpuštěno.“ Proto tedy pokání je jedinou podmínkou veškerého smíření a odpuštění hříchů před Bohem. Úmysl k pokání musí vzniknout v srdci, teprve pak se z něho stává ochota k přinášení oběti za vinu na smíření a odpuštění hřichu.

Když Pán Ježíš v synagoze v Kafarnaum mluvil o jezení svého těla (chléb) a pití své krve (víno), mnozí z jeho posluchačů mu nerozuměli. „Amen, amen, říkám vám: Nebudete-li jíst tělo Syna Člověka a pít jeho krev, nemáte v sobě život.“ (J 6,53) Tím minil Pán Ježíš totéž, co Hospodin skrze Mojžiše prikazuje kněžím: „Vařte maso... a tam je jezte s chlebem z košíku pro oběť vysvěcení.“ (Lv 8, 31) Žádný obětní obřad nebyl dokončený, dokud kněz nejedl z masa oběti „... neboť jedinou obětí (Pána Ježíše) přivedl ty, kteří jsou posvěcováni, navždy k dokonalosti.“ (Žd 10,14) Mesiáš prikazuje věřícím, co bylo pro kněze běžné: aby jedli z jeho oběti, protože jeho oběti se všechny ostatní oběti za hřích stávají zbytečnými. K tomu říkají rabíni v Midraší (rabínské výklady Písma), že v době Mesiášově už nebudou nutné žádné oběti, zůstane pouze oběť díky.

V současné době se hodně mluví o stavbě třetího chrámu, jak čteme u Zachariáše 1,16 „Proto praví Hospodin toto: Obrátím se k Jeruzalému s hojným slitováním; bude v něm zbudován můj dům.“ S tím se pojí otázka, zda pak budou znovu zavedeny obětní obřady, při nichž se oběťují zvířata. Na to odpovídají zákoníci a budovatelé chrámu, že až bude stát třetí chrám, bude zde i Mesiáš. A protože zde bude on, budou všechny oběti, vyjma oběti díky, zbytečné. Budí to v nás asociaci: Vidíme, jak Jan v

Jordáně křtí kajícími. Najednou je tu Ježíš a Jan volá: „Hle, Beránek Boží, který snímá hřích světa!“ (J 1,29) Tak byl na kříži vedle latinského a řeckého nápisu také hebrejský: „Ješua Hanozri Vumelech Hajehudim“ (Ježíš, ten Nazarejec a Král Židů). Když z hebrejského nápisu vytvoříme akronym, podobně

jako latinské INRI, stálo tam na kříži nevyslovitelné nejsvětější soukromé jméno Boží: JHVH, které směl vyslovit pouze velekněz ve svatyni. Tak byl Ješua tím Beránkem, kterého obětoval Hospodin (Iz 53) za všechny, kteří patří k jeho národu a k jeho rodině.

red.

společnost a my

Dary míru: Spiritualita a ekologie

Běžně se za cíl mírového hnutí považuje redukce výzbroje či speciálně nukleární odzbrojení. Ježíš však, když odkazuje mír svým učedníkům, hovoří o míru, který vyhání strach a úzkost. „Nermuť se srdce vaše aniž strachuj!“ Je to, jak říká, mír, který není z tohoto světa. Je zřejmé, že mír, který lidé touží mít ve svých srdcích, není rušen jen myšlenkami na válku; existují mnohé další projevy nenávisti, násilí a bezohlednosti, mířící proti životu a proti tomu, co je životodárné.

Jedním aspektem mírové spirituality je souvislost mezi vnitřním mírem a mírem ve světě. Naznačuje, že násilí páchané ve válkách má své kořeny v osobním násilí, které je v jednom každém z nás. Mírová činnost tedy má dvě stránky: práci na sobě samých a práci ve světě. Naše slovo a činy budou mít váhu jedině tehdy, jestliže se postavíme proti násilí v nás samých a přemůžeme je. V tomto osobním vnitřním zápase zjistíme, že násilí, které je v nás, nemůžeme překonat svým úsilím; jsme tak vedeni blíže k Bohu a k pochopení zápasů druhých lidí.

Daniel Berrigan mluví o nemoci naší nukleární kultury a upozorňuje na nutnost léčení, a to jak individuálního, tak veřejného. Tím, že podstoupíme

osobní léčbu, se můžeme podílet na léčbě světa. A tak otázka „Co je mír, pro který pracujeme?“ je stejná jako „Co je nemoc, kterou léčíme a pro niž sami potřebujeme léčení?“ Můžeme hlouběji porozumět této zmrzačující a život ohrožující nemoci tak, že také jiní budou toužit mít podíl na uzdravující moci Kristově?

V několika uplynulých letech se objevily ještě jiné alarmující symptomy, kromě těch, které jsou přímo spojeny s přípravou a vedením válek. Karikaturisté kreslí svět, jakoby procházel těžkým bojem. Jeho rány, zhmožděnin a zlomené končetiny jsou masy hladovějících a opuštěných, stále rychleji mizející formy života, ničení úrodné půdy, zamořování vzduchu, vody a země, smrt stromů, ničení deštných pralesů a nyní i narušení ozónové vrstvy a stability klimatu.

Jinými slovy, **násilí se neomezuje jen na vztah mezi námi samými a jinými lidskými bytostmi. Projevuje se i v našem vztahu ke světu přírody, k celému Božímu stvoření.** Ničení přírodního prostředí a životodárných sil, na nichž jsme závislí, je jiným symptomem hluboce zakořeněné nemoci v nás, jejímž projevem je i zbrojení.

Podívejme se blíže na tyto symptomy, abychom viděli, zda můžeme vyslovit obsažnější diagnózu nemoci. Zdá se mi, že jsou tři samostatné typy toho, co

můžeme nazvat „environmentálním symptomem“.

Za prvé je to **systematický a přímý útok na život**, na jehož záchranu bývalo zaměřeno hnutí ochránců přírody. Šlo o záchranu různých exotických druhů, jako je tygr nebo panda, a o ochranu určitých oblastí, jež byly zajímavé z hlediska přírodních krás nebo z důvodů vědeckých. Dnes se mluví o soustavném ničení velkých ploch zemědělské půdy a lesů a o tom, že každý den zaniká několik živočišných druhů. Není čas organizovat akce na jejich záchranu. Některé ještě nebyly ani popsány. Jde o všechny formy života od rostlin po hmyz, ptáky, plazy, mořské živočichy a savce. Nejznámější hrůzou je ničení dešťových pralesů po světě: surové násilí proti tamním domorodcům, kteří jsou vyháněni ze své země do jisté bída, strašlivé násilí proti dalším obyvatelům těchto pralesů, a jak nyní zjišťujeme, proti celé Zemi, protože ničení pralesů přispívá ke globálnímu oteplování.

Násilí v takovémto měřítku je samozřejmě zlem ohromných rozměrů. Toto úmyslné ničení Božího stvoření je hříchem proti Bohu a proti celému lidstvu. Je to válčení ve svých důsledcích právě tak dramatické jako nukleární střetnutí a ještě stále pokračuje. Zdá se, že nikdo není s toto násilí zastavit, protože jeho příčinou je běžná hospodářská činnost - zajišťování našich - Vašich i mých - potřeb: v případě pralesů to jsou hamburgery, tvrdé dřevo, hliník, papír a různé přírodní zdroje uložené v podzemí. Není čit dešťové pralesy a přitom pro nás obstarávat toto všechno by bylo nemožné. Věci, které si přejeme, by se tím příliš prodražily. A tak se ocitáme v situaci, že pokaždé, když např. tišíme žízeň šumivým nápojem z hliníkové plechovky, podílíme se na ničení lidí v dešťových pralesech a na ničení života těch, kdo žijí v okolí hliníkáren - jejich voda je otravována a úroda ničena

škodlivým kouřem z těchto továren. **Vypít takovou plechovku je opravdu čin násilí**, a to je pouze jeden příklad osobní odpovědnosti a našeho podílu na násilí na Božím stvoření.

Druhou formou násilí je **vyčerpávání přírodních zdrojů**; mám na mysli ty Boží dary, jež jsou základem našeho bohatství a způsobu života - ropu, zemní plyn, nerosty a rudy - všechno to, co se dobývá v podzemí a na čem spočívá veškerá výroba. Ti z vás, kdo četli *Small is Beautiful*, si možná pamatují na kapitolu *Peace and Permanence* (Mír a trvalost). Stojí za to si ji znovu přečíst. Nic se od té doby nezměnilo, jen statistické přehledy. Kdyby se do nich dosadily údaje ze současnosti, ukázalo by se ještě nezvratněji, že **je zcela klamné věřit, že by prosperita vedla k míru**. Zdroje, na nichž naše prosperita spočívá, jsou omezené, a proto se musí dříve nebo později vyčerpat. Každé dítě by vám mohlo říci, že to vede k sporům a k násilí mezi těmi, kdo po těch zdrojích touží, aby si udrželi svůj životní styl.

A tak již sama domněnka, že můžeme mít, co chceme a kolik toho chceme, je aktem násilí proti miliónům lidských bytostí dnes i v budoucnosti. Právě náš způsob života jim upírá spravedlivý podíl na světových zdrojích, na darech, které nám dal Bůh, abychom mohli slušně žít. Způsob, jakým mrháme těmito cennými dary, je obzvláště urážlivý. Na inzerci v New York Times se spotřebuje více papíru, než mají obyvatelé Kamerunu pro celé školství. Velká část rostlinných produktů a vzácného oleje jde do odpadků, zatímco někteří lidé nemohou uspokojit ani své základní potřeby.

Třetí problém, který se dnes pod nápadnými titulky objevuje v novinách, je **tuhý odpad, odpadní vody a způsob, jakým vyrábíme a užíváme všechny věci, o kterých si myslíme, že je potřebujeme**. Říkáme tomu *ekologické zhroutení matky přírody*. Ten obdivuhodný

system, který po milióny let vypěstovával život a štědře dával ze svých zásob, který neustálým očišťováním a obnovováním napravoval naše chyby, není už schopen čelit našemu bombardování jedovatými látkami. Nejen že jsme přetižili samočistící systém přírody - my jsme vpravdě použili nejlepších mozků k tomu, aby vymyslely a zavedly způsob výroby věcí, které se nerozpadají, které jsou nezníčitelné, i když slouží jen krátkodobému používání.

Vhodným symbolem naší éry a našeho postoje k životnímu prostředí může být nákupní taška z plastických hmot. Diskuse o tom, jak by se dala biologicky rozložit, je směšná a ukazuje, **jak zcela chybně chápeme, v jaké krizi jsme a co tato krize skutečně znamená.** Co se dřív dělo s nákupními taškami a košíky? Vydržely celá léta. Tašky byly ze sisalu nebo provázku, a když dosloužily, přišly na kompost a staly se součástí nového koloběhu života.

Způsob uvažování, jaký se praktikuje v případě plastických nákupních tašek - totiž že jsou samy jaksi podstatné a musíme je udělat „zelenými“, tj. ekologicky přijatelnými, je hodně rozšířený. Je to přesvědčení, že všechny naše problémy se musí řešit novou, lepší, čistší, „zelenější“ technologií.

Při hledání odpovědi na otázku „Proč dochází k tomuto ekologickému zhroutení“ - k hynutí lesů vlivem kyselých dešťů, k rozšiřování pouští, k znečišťování ovzduší, půdy, řek a moří, k celkovému oteplení klimatu a k díře v ozónové vrstvě - jsme zůstali stát u slůvka „jak“, což je otázka vědecká a technologická, otázka metod v průmyslové a zemědělské výrobě. Už jsme nepokračovali dál k úvaze „proč“.

Toto „**proč**“ je jednoduché a přivádí nás do rozpaků - slouží totiž našim přáním. **Všechna ta zla, o nichž jsme uvažovali, jsou tady proto, že my chceme jejich produkty. Bez naší**

spoluúčasti by neexistovala. Svět obchodu nabízí spoustu příkladů, jak mnoho věcí se přestalo vyrábět, protože je nikdo nekupoval.

A tak jsme v situaci, ve které by nám Ježíš patrně řekl, abychom se nestarali o třísku v oku svého bratra a starali se o břevo v oku svém.

Když vyjadřujeme své zděšení nad tím, jak elektrárny znečišťují ovzduší, jak zemědělci ničí úrodnou půdu a otravují nám vodu, udělali bychom lépe, kdybychom se rozpomněli na příběh ženy, přistižené při cizoložství. Patrně by nám Ježíš řekl: „Kdo z vás může první hodit kámen na elektrárnu, když chcete mít otočením vypínače elektřinu za nejnižší možnou cenu a čekáte, že pojedete autem třeba kousíček cesty, kdykoli se vám zachce? Kdo z vás může první hodit kamenem na farmáře, když chcete mít po celý rok bezvadné a co nelevnější potraviny v největším výběru?“

Takto je třeba uvažovat při každé činnosti, jež ohrožuje naši planetu, abychom odhalili svou vlastní účast na jejím ničení. Tím neospravedlňujeme ty, kteří kvůli nám znečišťují svět - Ježíš přikázal ženě, aby už nehřešila. Vybidl však i farizeje, aby pohlédli sami na sebe - a to je **výzva k pokání a k sblížení s Ježíšem.**

Zdá se, že nám Ježíš dává takové pozvání v dnešní krizi. Zve nás k hlubší lítosti nad násilím v našich životech tím, že nám ukazuje nový rozměr tohoto násilí, jak jsme z každodenního života vyloučili Boha, neboť jsme si zvolili věci, které vedou k smrti, a ne věci, které vedou k životu. Je to výzva, abychom vnесли Boha do svého života, a zároveň nabídka nového, hlubšího míru. A my se obracíme s touto výzvou zpět k Bohu, aby vstoupil do našich životů. Já tomu říkám „klást Boha do nákupního košíku“. Znamená to novým způsobem objevovat násilí, jímž je náš život naplněn, a toto násilí krok za krokem

odstraňovat tím, že budeme zkoumat, jak žijeme, co kupujeme, čeho užíváme a jak se to dotýká druhých od výroby až po spotřebu. Znamená to ptát se důsledně sám sebe: „Opravdu tohleto potřebuji k tomu, abych lépe sloužil Bohu a jeho pokoji?“

Není vždy zřejmé, jak se naše životy dotýkají jiných. Přesvědčení, že stvoření existuje kvůli našim potřebám, bude těžké překonat. Musíme se vždy znovu vrátit ke kříži pro nové pochopení a sílu.

Kříž znamená tolik různých věcí. Nutnost sebeoběti, triumf dobra nad zlem, života nad smrtí. Je prostředkem, skrze něj získáváme svobodu. Symbolizuje paže rozprostřené k všem lidem, objímající nás a vedoucí nás do Ježíšova objetí. Všechny tyto skutečnosti jsou součástí naší víry a pomáhají nám v hledání smyslu světa. Nesmíme však přehlížet, že kříž, který dosahuje k nebi ve své vertikální dimenzi a zahrnuje celé lidstvo ve své dimenzi horizontální, je zakotven v zemi. Spojuje celé stvoření, protože je dosahuje ze své pozice na zemi. Bez této pevné stability by Kristus nemohl viset na kříži a splnit svou misi smíření. **Jen proto, že je zakotven v zemi, můžeme my být součástí jeho poslání a přinášet mír a smíření, ten mír a smíření, který tak jako kříž spojuje nebe se zemí. Nemůžeme milovat svého bližního, aniž bychom se starali o Zemi, nemůžeme pracovat pro Boží království, aniž bychom se starali o Zemi.**

Ježíš řekl: „Blahoslavení jsou tvůrcové pokoje. Oni budou nazváni syny Božími.“ A jistě syny a dcerami Božími jsou ti, které nazývá svými bratry a sestrami - ti, kdo slyší slovo Boží a konají je - a jednají podle Něho. A ono konání jistě začíná Kázáním na hoře: „Složte svá srdce v Jeho království a v Jeho spravedlnosti.“ Jeho království, Jeho spravedlnost nalezneme, žijeme-li modlitbou a nenásilím, vždy kladouce potřeby našich

bratří a sester - ne-li před ně - na stejnou úroveň s našimi, pamatujíce, že mezi naše bratry a sestry patří i ti, kdo na této krásné Bohem stvořené Zemi budou žít dlouho poté, co my ji opustíme.

Tak žít v míru začíná. Není to nic méně než žít evangelia v plnosti v každé oblasti našeho života. Možná zjistíme, že tato pokorná práce vyžaduje tolik sebeoběti a sebezapření jako mnohem dramatictější a viditelnější mírová práce. Žít nenásilně je tak pokorné a tiché jako utrpení, které Země snáší. Ale je to také všem dosažitelné. Kdokoli může nyní některým způsobem začít. To je, co chceme. Aby lidé vykročili k míru, kdekoli jsou a v jakémkoli životním období jsou....

Než jsem měla plně promyšlenou dnešní přednášku, kancelář organizace *Pax Christi* mne požádala o její název. Ukvapeně jsem odpověděla „Dary míru“. Řekla jsem to, protože ve Starém zákoně jsou mír s prosperitou často spojovány. To je dnes běžně interpretováno tak, že udržování míru nám zajistí svobodu zaměřit se na to, abychom prosperovali. Krize životního prostředí ukazuje, že i když chápeme absenci války v Evropě jako mír, prosperita se stává kletbou a nikoli darem či požehnáním.

Bible nám říká něco docela jiného: **Mír je dán těm, kdo staví Boha do středu svého života. A postavit Boha do středu svého života znamená vést způsob života, který je v harmonii s celým Božím stvořením.**

Pak se dary míru stanou zřejmými. Jsou to dary Blahoslavenství. Šťastní mírní - dnes můžeme říci: nenásilní - oni dostanou Zemi jako dědictví.

Jsou to dary zdrojů světa, dostatečně bohatých pro potřeby všech, pro jejich výživu, přístřeší, pro vyjadřování a sdílení lásky.

Jsou to dary světa přírody, jak ji Bůh stvořil, dávající život, obnovující, očišťující, uzdravující - svěží čistý vzduch,

sladká čistá voda, zdravá životodárná půda, hojnost v mořích i v lesích.

Jsou obsaženy v Janově vizi nového nebe a nové země. Zde Bůh žije mezi lidmi. Učini si domov mezi lidmi; budou Jeho lidem a On bude jejich Bohem; Jeho jméno bude „Bůh s nimi“. Seře každou slzu s jejich očmi. Nebudé tam více smrti, ani zármutku, ani smutku. Svět minulosti pominul. Pak Sedící na trůnu řekl: „Nyní dělám celé stvoření nové“. (Zj 21.3-5)

Barbara WOOD

(*1946, matka šesti dětí, dcera známého

britského ekonoma německého původu Dr. E. F. Schumachera a neteř tvůrce maticové kvantové mechaniky Wernera Heisenberga, vystudovala ekonomii a historii a věnuje se problematice rozvoje třetího světa.

Podstatná část přednášky proslovené v Manchesteru v Pax Christi 6. května 1989 (vynechán začátek, který se vlivem politických změn v Evropě stal neaktuálním).

S použitím překladu výňatku pořízeného doc. Janem Bednářem a publikovaného v Universu č. 3 přeložil RNDr. Jiří Nečas

čtenáři čtou a píší

Jediná cesta

Je mnoho různých cest, jimiž se ubírají životy lidí, mnoho velkých a širokých, po nichž kráčí lidstvo v proměnách času, někdy i v sevřených řadách pod vlajčícími prapory, a nespočet malých a úzkých cest, cestíček a stezek na jejich pozadí, jimiž šlapou jednotlivci v čase, který jim byl vyměřen. Bezpočet cest, bezpočet pravd a názorů, bezpočet filozofií a všelijakých -izmů, kterými jsou tyto cesty značkovány. Jako všechny cesty pozemské se i tyto všelijak vinou a krouť, stoupají a klesají, vzájemně se sbíhají a rozbíhají, míjejí a protínají. Těmi cestami doufají lidé dojít ke štěstí. Někdo zvolil tu, jiný onu, aby nakonec zjistil, že žádná z nich ke štěstí nevede, kromě jedné jediné, ale ta není na mapě hmotného světa. Nevede a nemůže vést, protože všechny - kromě té jediné - jsou produktem narušené lidské mysli, nedokonalé, neklidné a netrpělivé, zatížené hříchem nelásky, sobectví, závisti, domýšlivosti, nesnášenlivosti... Ve jménu svých jednostranných pravd, polopravd a pseudopravd nabízejí architekti všech těch cest úspěch, prosperitu, blahobyt, šťastný život... Ale co je štěstí? Každý je hledá v něčem jiném. V plynutí času se vše mění, i názory a vyznávané pravdy, i samotná představa štěstí. Co bylo pravdou včera, není pravdou dnes, a dnešní pravda nemusí být pravdou zítra. A pro tyto proměnlivé názory a pravdy se lidé dovedou nesmířitelně přit a vzájemně nenávidět, pro ně se mnohdy rozcházejí přátelé a rozpadají rodiny, pro ty -izmy a jejich Velké Pravdy povstávají národy proti sobě se zbraní v ruce. V takové atmosféře - jak kdy a jak kde více nebo méně vyhraněné - žijí lidé od nepaměti. Ani v tom nejklidnějším období nemohou mít pocit spokojenosti, natož štěstí, neboť vždy je přítomno přinejmenším určité napětí a disharmonie ve vzájemných vztazích, vyplývající z neschopnosti - a někdy jen z neochoty - vidět věci z různých stran. K odstranění takového napětí nestačí laciné kompromisy či povrchně chápaná tolerance. To platí v makrosvětě lidstva i v mikrosvětě jedinců. Znáám člověka, který se chlubil, že se nepře. „Já jsem velice tolerantní“, prohlašuje, „nechám každého, ať si říká co chce, nevyvracím mu jeho názory, myslím si své, a je klid. Já se nerad hádám“. Snad je takový postoj na místě, jde-li o věci nepodstatné. Pro malichernosti vznikají opravdu zbytečné spory a hádky. Každá výměna názorů však nemusí být hádkou, zvláště, jde-li o věci podstatné, kdy je na místě diskutovat a hledat pravdu. Potom je takový postoj spíše projevem povýšené intolerance. Nevyslovené „já mám sice pravdu, ale jsem moudřejší a ustoupím“ jistě nepřispívá k vzájemnému porozumění. Tolerance je něco jiného: vyžaduje trpělivost partnera pozorně vyslechnout, ochotu podívat se na problém jeho očima a vůlí, ale také schopnost, problém jeho očima vidět. Je-li taková tolerance oboustranná, dojdeme

mnohdy k poznání, že jeho i moje pravda se vzájemně nevylučují, že mohou existovat vedle sebe, že se vzájemně doplňují, a že obě jsou jen součástí nějaké větší a vyšší pravdy, kterou celou nejsme schopni sami obsáhnout, do níž se třeba vejde i pravda třetí, čtvrtá... Vždyť „jen z částky zajisté poznáváme, z částky prorokujeme. Ale jakž by přišlo dokonale, tehdy to, což je z částky, vyhlazeno bude“ (1 Kor. 13, 9-10). Třeba pak i zkoriguje své názory na dobro a zlo z jiného než svého subjektivního a často sobeckého hlediska. Jiná je přece pravda hrdličky a jiná jestřába, a přitom pravdy obou jsou součástí dokonalého Božího řádu, z lidského pohledu v mnohém často ne zcela srozumitelného. V takovém přístupu může i kompromis mít jinou podobu, než jak je běžně chápán. Nemusí znamenat „ústupek za ústupek“, ale společné úsilí o využití zdánlivě neslučitelných pravd ve prospěch řešeného problému, tak jako oheň a voda - příklad protikladu a neslučitelnosti - nejsou-li použity proti sobě, mohou spolu užitečně sloužit ve formě páry. Ale to už je úsek jiné cesty, která lidi nerozděluje, ale sbližuje, neboť je naplněna společnou vůlí po poznání celé pravdy, radostí ze společného hledání a společného nacházení. V ní není místo pro ješitnost, aroganci, neústupnost... Je to cesta úcty k bližnímu a lásky, která „trpělivá jest, dobrotvivá, nezávidí, neobmyslí zlého, neraduje se z nepravosti, ale spolu raduje se v pravdě“ (1. Kor. 13, 4-6). Kdo na tuto cestu vstoupil, jakoby - slovy básníka - „z dusných města zdí“ se náhle ocitl ve volné krajině, zalité sluncem, kde se mu naskytl široký rozhled do nedozírných dálek, kde jakoby se nadýchl čerstvého vzduchu. Zde mizí tíseň a napětí, v ní je vše podřízeno harmonickému řádu. Tuto cestu nevytýčil nikdo z lidí, tu vytýčil sám Bůh. Moudrým a opatrným tohoto světa zůstalo její tajemství skryto, a proto svědectví o ní prohlašují za výpold snůlků, bláznů a náboženských fantastů. „Tudy cesta nevede“, říkají, a mají pravdu, pokud by měla vést k úspěchu, prosperitě, bohatství... K tomu opravdu nevede a neslibuje vést. Přípravuje člověka spíše na to, že „na světě soužení míti budete“ (J 16, 33). To věru není lákavá nabídka pro ty, kteří hledají jen hmotný prospěch, a kterým nebylo zjeveno, že mohou získat nepoměrně víc, než jim kdy může poskytnout hmotný svět. „Láska? Pokoj? Nesmysl! Život v celé přírodě je boj,“ říkají jedni. „Krásná pohádka, ale neuskutečnitelná,“ říkají jiní. A historické zkušenosti jakoby jim dávaly za pravdu. Oběma. „Člověk člověku vlkem“ se táhne jako nit dějinami lidstva i životem jednotlivců. Je to však skutečně norma lidského chování? Nejeví se to tak proto, že vlčí chování jednotlivců i skupin na pozadí normálního chování většiny jen více vyniká? Vlčí teorie vyhovuje především ambiciozním a mocichtvým, neboť jí ospravedlňují a legalizují svou touhu po moci a prostředky, které k dosažení svých cílů používají. Vyhovuje ostatně i mnohým z těch druhých, kteří v tom vlčím světě kličkují a na kořisti těch prvních se přizpívají. Ti ostatní se jen dívají a malomyslně krčí rameny: „Člověk je už takový, má to v genech, co s tím nadělaš? Bible však mluví jinak. Nezastírá, že člověk není dobrý. „Není, kdo by činil dobré, není ani jednoho“ (Ž 14, 3), ale na jiném místě připomíná, k jakému obrazu byl stvořen: „Bože, co je člověk, že jsi naň pamětliv? Nemálo podobna andělům jsi ho učinil“. Skutečnost, že se tomuto obrazu tak málo podobá a že se té podobě stále vzdaluje, není genetickou daností, ale důsledkem jeho svobodné volby, která mu byla ponechána. V tom je jeho tragédie, ale také jeho veliká naděje. Za svou současnou podobu - či lépe za stav svého já - nese on sám odpovědnost. On sám se může rozhodnout, zda chce činit dobré nebo zlé. Právě ta možnost volby povyšuje člověka nad ostatní tvory, a také, a to především, schopnost chápat a naučit se rozlišovat pojmy „dobro“ a „zlo“, které leží v jiné rovině, než hmotná existence. Jiným tvorům tato schopnost dána nebyla. Spíše tedy kritéria těchto pojmů jsou součástí jeho genetické výbavy, ta nejsou nějakým výmyslem náboženských myslitelů a ideologů, jak někteří prohlašují. Nám je sice připomíná biblické desatero, ale v té či oné podobě je znají i jiná náboženství a i zcela nenáboženští lidé dobře cítí, kdy páchají zlo a kdy činí dobro. Říká jim to jejich svědomí. A právě stav svědomí rozhoduje o tom, zda se člověk cítí skutečně spokojený a šťastný nebo nikoliv. Podle toho pochopí, přestane hledat štěstí ve vnějších podmínkách života a opustí cesty vymyšlené a vyšlapané lidmi. Tehdy má naději, že mu bude v plné hloubce zjevena ta jediná cesta, která nevede ke smrti, ale do života, jediná cesta vpřed, i když paradoxně proti pohybu světa a jeho domnělému pokroku, cesta proti toku času ke kořenům života, cesta k pravdě = cesta k Ježíšovi, který sám je vše: „ta cesta i pravda i život“. Uvěří-li, má více než naději, že svůj život zde prožije v radosti a pokoji, navzdory vlčímu světu kolem sebe.

Ladislav Müller

Hvězda nad Betlémem

Zcela určitě to nebyla kometa, jak se po staletí ještě až podnes maluje nad obrazem jesliček se svatou rodinou. A patrně to nebyla hvězda jediná a dokonce prý o hvězdu vůbec nešlo. Bylo to spojení dvou nebo tří oběžnic, které se v pohledu ze Země jevily skoro v zákrytu jako jeden velký světelný úkaz. Takto, podle hvězdářů, se posouvá rok Ježíšova narození o několik roků nazpět, takže žijeme ve třetím tisíciletí déle, než si myslíme.

A co oni mudrcové, kteří doputovali k Betlému, vedeni hvězdou, jak je psáno? Nebyla ta událost okrášlena? Já věřím, že ono tajemné poselství na nebi bylo. Říká mi, že událost Ježíšova zrození není jen záležitostí pozemskou, ale především nebeskou. Spatřuji v tomto světelném dotyku znamení králům i pastýřům, bohatým i chudobným, že ve jménu Kristově jsou propojeny věci hmotné i duchovní, časné i věčné, že všechno, co Bůh učinil, celý vesmír, tvoří jednotu, a že na Zemi, zahalené hříchem, se událo cosi nesmírného, spásanosného, co přesahuje vše, co jsme schopni pochopit a co nás naplňuje bázní i radostí.

Hlubin tajemství Kristova zrození se dotkl Angelus Silesius ve svém „Cherubském poutníkoví“:

Že velké nemůže se, pravíš, v malém skrýt?
Že nebi nemožno se v hrudce uzavřít?
Viz dítě Panny: zde v kolébce skryta je tu
Země i Nebesa a na tisíce světů.

Rabbi Mendel z Kozku překvapil jednou několik učených mužů, kteří u něho byli hosty, otázkou: „Kde bydlí Bůh?“

Smáli se mu: „Jak to mluvíte? Celý svět je přece plný jeho nádhery!“

On však zodpověděl sám vlastní otázku: „Bůh bydlí tam, ke je vpuštěn.“

Martin Buber

‘Hle, panna počne a porodí syna a dají mu jméno Immanuel’, to jest přeloženo ‚Bůh s námi’.

Matoušovo evangelium 1,23

Přišel do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali.

Těm pak, kteří ho přijali a věř v jeho jméno, dal moc stát se Božími dětmi.

Janovo evangelium 1,11-12

558 Ó přijď již, Immanueli

(Veni, veni Emmanuel)

melodie: gregoriánská, zaznamenal Thomas Helmore z francouzského misálu, 15. st
latinský text ze 13. stol., 1710 Psalterium Canticum Catholicorum podle angl. překladu
J. M. Neala přel. Bohumil Kejř jun.

Ó přijď již, I - mma - nu - el - li, buď po-mo-ci I - zra - e -
li, jenž tr - pí v tě-zkém ve - ze - ní a če - ká Bo-ží zje - ve -
ní. Ať zní, ať zní: I - mma - nu - el při - chá-zí spa-sit I - zra - el.

2. Ó přijď již, Proutku z Izai, k nám. / Ne satan; ty zde vládni sám.
Od hrůzy pekla svůj lid spas, / nad hříchem vítězství dej včas.
Ať zní, ať zní: Immanuel
přichází spasit Izrael.

3. Ó přijď již, jasná Denice, / my čekáme tě, věřice,
že zrušíš temné noci mrak. / Stín smrti zažen právě tak.
Ať zní, ať zní: Immanuel
přichází spasit Izrael.

4. Přijď, Klíči Davidův a střež / tu věčnou bránu do nebes.
 Ved' bezpečně nás k výsosti / a zamkni cesty k propasti.
 Ať zní, ať zní: Immanuel
 přichází spasit Izrael.

5. Ó přijď zas jako mocný Pán, / když na Sinaji zákon dán.
 Až uvidí tvou slávu lid, / pak musí se ti poklonit.
 Ať zní, ať zní: Immanuel
 přichází spasit Izrael.

vánoční

524 Velebme vždy s veselím

melodie: Vyšebrodský rukopis 1410

text: Jan Táborský 1501 1.+ 2. sl. dle EZ 278, 3.+ 4. úprava JHj

Ve-leb-me vždy s ve-se-lím Stvo-ři-te-le své-ho, neb pro na-še

spa-se-ní z ži-vo-ta ch-tě-ho dí-tě se na-ro-di-lo, pro-ro-ctví se

spl-ní-lo v je-ho na-ro-ze-ní. Di-vné to dí-tě by lo, ne-bo se tu

spo-jí-lo bo-žství s člo-vě-šev-stvím.

2. Neslýchané vtělení
Krále nebeského,
předivné narození
Pána andělského!
Tu zpívali andělé
radostně a vesele
Stvořiteli svému,
neb lidské pokolení
skrze své narození
odňal d'áblu zlému.

3. Vizte, jaká pokora
při tak mocném králi,
jehož v nebi andělé
bez přestání chválí.
V slámě v jeslích ležící,
na nebi panující
moudrost Otce svého,
vše v své moci mající,
údel přijímající
člověka chudého.

4. Kriste, Králi nebeský,
od Otce poslaný
a pro naše spasení
narozeny z Panny,
rač nám pokoj svůj dáti,
od zlého zachovati,
pastýři, své stádce,
zlostí, bludů zbaviti,
od nepřátel hájiti,
náš milý ochránce!

535 Narodil ses jako dítě

melodie: Josef Bohuslav Foerster

text: Samuel Verner

Na-ro-dil ses ja-ko dí-tě, Spa-si-te-li náš! Hla-sy dě-ťské

ví - ta - jí tě, v nich svou ra-dost máš. An-đěl-ský zpěv

zní ti, ja-sná hvě-zda sví-tí ja-ko vě-rná stráž.

2. Nemeškejte, pospíchejte
ze všech světa stran!
Díky vzdejte, zazpívejte:
Přišel Kristus Pán!
Lásku, mír on dává,
budiž Bohu sláva,
lidem pokoj přán!

3. Ač jsi vstoupil v slávu Boží,
teď se skláníš k nám,
přítomnost tvá radost množí,
v písni všech ty sám,
srdce otvíráš si:
kéž bys na vše časy
ve mně zůstal tam!